

841(2=411.2/53
4-563

А. Вехов

Вешняц
САД

93955

PI
4-56

А. П. ЧЕХОВ:

Вишневый СЯД

ТӨРТ ДЕЙСТВИЕЛҮ КОМЕДИЯ

см.
✓
92855
0

Гөрнө-Алтайская Областная
* БИБЛИОТЕКА *

ТУУЛУ-АЛТАЙДЫН
БИЧИКТЕР ЧЫГАРАР ИЗДАТЕЛЬСТВОЗЫ
1959

84(2 Рос-Рге)1-6

4-563

A4647

Национальная
библиотека
Республики Алтай
им М.В. Чевалкова

01.02.2007

5-4АП-ВС-59

ВИШНЯЛУ САД

Төрт действилү комедия

ОЙНООР УЛУС:

Любовь Андреевна Раневская, помещица.
Аня, онын кызы, 17 жашту.
Варя, онын өй кызы, 24 жашту.
Леонид Андреевич Гаев, Раневскаянын карындажы.
Ермолай Алексеевич Лопахин, којойым.
Петр Сергеевич Трофимов, студент.
Борис Борисович Симеонов-Пищик, помещик.
Шарлотта Ивановна, гувернантка.
Семен Пантелеевич Епиходов, конторщик.
Дуняша, горничная.
Фирс, 87 жашту жалчы кижы.
Яша, иит жалчы.
Тегин жүрген кижы.
Станциянын начальниги.
Почтадан келген чиновник (жамылу кижы).
Айылчылар, жалчы кижы.

Бу керек Л. А. Раневскаянын имениезинде өдүп жат.

БАШТАПКЫ ДЕЙСТВИЕ

Эмдиге ле жетире балдардын кыбы деп адалып турган кып. Бир эжик Анянын комнатазына кирер эжик. Таг адып, күн чыгары једип келген. Май ай, садта вишнянын агаштары чечектеп те турза, је соок. Комнатанын көзнөктөри жабылу.

(Свечи тудунган Дуняша ла колында книгелү Лопахин кирип келдилер.)

Лопахин. Кудайга алкыш болзын, поезд једип келди. Канча час?

Дуняша. Удабас эки час болор. *(Свечини өчүрет.)*
Јер жарый берди.

Л о п а х и н. Поезд канча часка сондоody не? Ас ла сал-за, эки часка сондогон болор. (*Эстен, керилет.*) Мен де база јакшы ла эптирим! Станцияда уткуурга амадап келе-ле, кенетийин уйуктап калгам... Отурган ла бойынча уйук-тап калгам. Корондузын... О-о јук сен мени ойгоскон бол-зон кайдар...

Д у н я ш а. Мен слерди атана берген болор деп санан-гам. (*Тындайт.*) Угыгар, келип јадылар ошкош.

Л о п а х и н (*тындайт*). Јок. Багаж алар керек, база не-немени бӯдӯрер керек... (*Тым.*) Любовь Андреевна гран ары јанында беш јыл јуртаган, эмди кандый болуп калган-нын билбей турум... ол јакшы кижии. Јенил, чӯми јок кижии. Мен он беш јашту уулчак болгонымды эске алына-дым, менин олгөн адам бу јуртта лавкада садышкан, ол мени јудуруктаарда, менин тумчугымнан кан үрүп ийген... Бис каланы адамла кожо бейин не де учурлу келгенибис. Лю-бовь Андреевна эмди де менин көзимнин алдында турган-дый: јиит те, эди-каны кирген јок, ол мени, бис отурган балдардын кыбында колымнан јединип, рукомойникке јуук-тадып келген. „Сен эр киндиктү кижии ыйлаба—деп айткан—тойына јетире јазылып калар“... (*Бир кезек тым.*) Эр кин-диктү... Менин адам, укту-төстү кижии эмезин темдек-теер керек, а мен дезе апагаш жилеттү ле сары өдүк-тү. Чочкодый бӯдүмдү бойым, база калашный ряд јаар ууланадым. Бойым бай, акча көп, а сананып ла шӯүнип көрзө, бир де неме куулганы јок, кандый болгом, ондый ок артып калдым... (*Книгенин листтерин ачат.*) Бу книгени кычыарын кычыргам, је эш неме ондододым. Кычырып отурала, уйуктап калтырым. (*Бир кезек тым.*)

Д у н я ш а. Ийттер тун өткөнчө амырабагандар, омор айыл ээзи јанып клееткенин сезедилер.

Л о п а х и н. Сен, Дуняша, ненин учун айдып...

Д у н я ш а. Колдорым тырлажат. Мен таларым.

Л о п а х и н. Сен, Дуняша, бийинен өткүре јажу кижии. Кийгенин барышнянын кийиминдий, чачынды да база онойд-до ок тарап алган. Онойдорго јарабас. Кижии бойын унду-бас керек.

(*Колында чечектүј Епиходов кирип келет, ол пиджак-ту, кийген сопогы бийинен өткүре кыјырап јат; ол кирип келеле, чечектерин ычкынат.*)

Е п и х о д о в (*чечектерин алат*). Бу мыны садовник ийе берген, столовойдо тургуссын деп јакарган. (*Чечектер-ди Дуняшага берет.*)

Л о п а х и н. Меге квас экелип берерин.

Д у н я ш а. Уктым. (*Јүре берди.*)

Е п и х о д о в. Күн чыгар алдында соок, үч градуска жедип те турган болзо, вишня чечектеп жат. Мен бистин климатты мактаар күүним жок. *(Жаан тынат.)* Болбойдым. Бистин климат шак ла ойинде болужын жетирбейт. Ермолай Алексеевич, мен слерге кожылтазын айдарга сөс алгам, мен слерди керелеер учурлу, олордын кыырап турганына кижичыдаар эмес. Неле сүрткүштейтен?

Л о п а х и н. Кедери тур. Күүниме тийдинг.

Е п и х о д о в. Менле кажы ла күн жеткер болбогончо өтпөйт. Мен ого комыдабайдым, таскай бергем, ого үзее-ри каткырадым.

(Дуняша кирип келеле, Лопахинге квас берет.)

Е п и х о д о в. Мен барадым. *(Стулга табарарда, онызы жыгылат.)* Көрдигер бе... *(Мактанып тургандый.)* Көрдигер бе, кандый айалга, сөскө келишкени аайынча... Бу сүрекей жарамыкту! *(Жүре берди.)*

Д у н я ш а. Ермолай Алексеевич, чынын айдадым, меге Епиходов сөс айткан.

Л о п а х и н. А!

Д у н я ш а. Мен билбей турум... Ол јобош кижиче кезик аразында куучынданганда, бир де неме ондобойдым. Айткан сөстөри јакшы да, кижинин јүрегине де табарат, је јарты јок. Мен оны јарадып тургам деп сананадым. Ол мени тын сүүп жат. Ырызы јок кижиче, күнүн сайын бир жеткерге түшпегенче өтпөйт. Бистин јуртта оны јирме эки жеткер деп чололоп айдадылар...

Л о п а х и н *(тындайт)*. Келедилер ошкош...

Д у н я ш а. Келедилер! Калак, бу мениле не боло берди... бастыра бойым соой бердим.

Л о п а х и н. Чын ла келедилер. Барып уткуйлы. Ол мени таныгай не? Беш јылдын туркунына јолугышпаганыс.

Д у н я ш а *(манзаарып)*. Мен јыгыларым... Ах, јыгыларым!

(Турага эки экипаж једип келгени угулат. Лопахин ле Дуняша тјүрген чыга бергилейт. Сценада кижиче јок. Коштой кыптардан табыш угулат. Сценаны кечире тайакту Фирс мендеп базат, ол Любовь Андреевнаны уткуурга барып јүрген, ол эски ливреялу, шляпалу, бойы бойыла куучындажат, је сөстөрин кижиче ондоп болбос. Сценанын ары јанында табыш там тынгийт. Ён: „Шак мынайда баралыктар...“ Любовь Андреевна, Аня ла ийдичек јединип алган Шарлотта Ивановна, олордын кийимдери јорукка келиштире кийген, Варя пальтолу ла платту, Гаев, Симеонов-Пищик, Лопахин, тјүүнчек ле зонт тудун-

ган Дуняша, немелер тудунган жалчы кыс—бастыралары
комнатаны керип барып жадылар.)

А н я. Мынайда баралыктар. Энем, сен бу кандый кып
болгонын ундубадын ба?

Л ю б о в ь А н д р е е в н а (*сүүнчилү, ыйламзыран*).
Балдардын!

В а р я. Соогын, менин колдорум көжий берген. (*Любовь
Андреевнага.*) Слердин комнаталар, апагаш ла өткүн көк
болгон, озор ондый ок артып калган, энебис.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Сүүгеним, балдардын ком-
натазы жараш... Мен кичинек болорымда мында уйуктагам...
(*Ыйлайт.*) Эмди мен база кичинек тужундагызындый...
(*Карындажын, Варяны, онын кийининде ойто карында-
жын окшойт.*) Варя база озогызындый ок, монашкага жү-
зүндеш. База Дуняшаны да таныдым... (*Дуняшаны окшойт.*)

Г а е в. Поезд эки часка сондогон. Кандый эмтир? Не-
неменин, аайы-бажы кайда?

Ш а р л о т т а (*Пищикке*). Менин ийдичегим кузукты
база жип жат.

П и щ и к (*кайкап*). Сан башка!

(*Бастыразы баргылайт, Дуняша ла Аня артып
калдылар.*)

Д у н я ш а. Бис сакыырга да чөкбөй бердибис... (*Аня-
нын пальтозын ла шляпазын алат*).

А н я. Жолдо мен төрт күннин туркунына уйуктабадым...
эмди соокко тонгонум сүрекей.

Д у н я ш а. Слер улу орозонын өйлөринде атана берге-
нигер, кар болгон, соок болгон, а эмди? Эркемди сени! (*Оны
окшоп, каткырат.*) Сакыырга чагым чыкты, менин сүүнчим,
жаркыным... Мен бир де минут тудунар күүним жок, мен
слерге эмди ле айдарым...

А н я (*ајару жок*). База нени-нени айткайын...

Д у н я ш а. Конторщик Епиходов пасханын кийинин-
де меге сөс айткан.

А н я. Сен јаантайын жагыс керек керегинде... (*Чачта-
рын сыймап жазайт.*) Мен бастыра шпилькаларымды жы-
лйтып салдым... (*Ол тын чылаганынан улам тарал-
жыйт.*)

Д у н я ш а. Мен не керегинде сананайын, чек билбей
турум. Ол мени сүүп жат, тын сүүп жат!

А н я (*бойынын эжиги јаар көрөт, эрке*). Менин ком-
натам, менин көзнөктөрүм, мен мынан качан да барбагам-
дый билдирет. Мен үйде. Эртең тура турала, мен садка
барарым... О, мен уйуктайтан болзом! Мен жоруктын учы-

на јетире уйуктабагам, меге кандый да санаа амыр бер-
беген.

Д у н я ш а. Башкүн Петр Сергеевич једип келген.

А н я (*сүйүнчилү*). Петя!

Д у н я ш а. Мылчада конуп-түнеп јадылар. Чаптык эде-
ринен коркыйдым деп айдат. (*Кармандагы чазын алып*
көрбөт.) Олорды барып ойгозор керек, Варвара Михайловна
ойгоспозын деп айткан. Сен, оны ойгоспо деп айдат.

(*Курында көп түйкүйүрлү Варя кирет.*)

В а р я. Дуняша, капшай кофе экел... Энем кофе сурап
јат.

Д у н я ш а. Эмди ле (*јүре берди*).

В а р я. Једип келгенигер учун кудайга баш. Сен база ла
айыл-јуртында. (*Јарамзып.*) Менин үүрем једип келген!
Јаражым, јанып келген!

А н я. Аргам бош чыкты.

В а р я. Ондоп турум.

А н я. Бис јолго пасханын алдындагы недедеде аттан-
ганыбыс, тын соок болгон. Шарлотта амыры јок куучындап,
јүзүн-јүүр фокус көргүзет. Сен меге ол Шарлоттаны неге
учурлап јактадын...

В а р я. Менин үүрем, сеге јаныскаан јорук јүрерге ја-
рабас. Сен он јети ле јашту!

А н я. Бис Парижке једип келзебис кар, соок. Мен
француз тилле коомой куучындажадым. Энем бежинчи этаж-
та јаткан, мен ого айылдап келзем, ондо кандый да фран-
цузтар, үй улустар, карыган патер книгелү, таңкынын ыжы
көп, јаткан кыбы да кижинин ичине кирбес. Кенетийин ме-
ге энемди көрөргө ачу боло берген, мен онын бажын ку-
чактап ийеле, онын кийининде колдорымды айрып болбо-
дым. Энем меге јажып, торт ло јаш баладый ыйлаган...

В а р я (*көзінде јашту*). Куучындаба, куучындаба...

А н я. Ол Ментон јурттын јанындагы дачазын садып
ийген, ондо бир де неме артпаган. Менде база бир де акча
артпаган, јүк арайдан једип келдибис. Энем онызын ондобой
јат! Вокзалда чай ичерге отурганыбыста, ол база баалу кур-
сактар алдыртып, лакейлерге сый эдип бир салковойдон
берген. Шарлотта ондый ок. Јаша бойынын үлүзин база су-
райт, бу ончозы коркушту неме. Энемнин јалчызы Јаша,
бис оны кожо экелгенибис...

В а р я. Эдүди көргөм.

А н я. Је керек кандый? Процентгерди төлдигер бе?

В а р я. Кайдан, ондый болзын.

А н я. Э-э, кудайым, кудайым...

В а р я. Август айда имениени садарлар...

А н я. Э-э, кудайым...

Л о п а х и н (*эжиктен көрүп шымыранат*). Ме-е-е...
(*Жүре берди.*)

В а р я (*көзінде жашту*). Мен онын үлүүзин берер эдим... (*Жудуругыла кезедет.*)

А н я (*Варяны кучактайла, араайын*). Варя, ол сеге сөс айтты ба? (*Варя бажын жайкайт.*) Ол сени сүүп жат ине... Слер керектин аайына не чыкпайдыгар, нени сагып жадыгар?

В а р я. Бистин ортодо эш неме болбос деп мен санандым. Онын ижи көп, меге ажару эдерге ого бош жок... ажару эдип турганы жок. Кудай дезен база, меге оны көрүп чыдарга күч... Бастыра улус бистин тойыбыс керегинде куучындажадылар, ончолоры уткуйдылар, а керектин чынын көрөр болзо, эш неме жок, ончозы көргөн түштий... (*Өскө үниле.*) Сенин брошкан адару ошкош.

А н я (*жунукчыл*). Мыны энем садып берген. (*Бойынын кыбы жаар базат, бала үниле омок айдат.*) Парижте мен воздушный шарла учкам!

В а р я. Менин үүрем једип келген! Јаражым јанып келген.

(*Дуняша кофейниктү келеле, кофе кайнадып јат.*)

В а р я (*эжиктин јанында*). Менин үүрем, мен кере ле түжүне айыл ичиндеги иштерди башкарып, сананып јүредим. Сени бай кижиле јуртту эткен болзо, меге амыр болор эди, мен элден озо бойымнын јериме, онон Киевке барар эдим... Москвага, шак онојдо агару јерлерге јүрер эдим... Олыт јоктон јүрер ле эдим. Сүреен болор эди!..

А н я. Садта кушкаштар кожондойт! Эмди канча час?

В а р я. Үч болор. Менин үүрем, сеге уйуктаар керек. (*Анянын комнатазына кирет.*) Сүрекеј јарамыкту!

(*Јаша јабынчы ла сүмка тудунган келди.*)

Ј а ш а (*танаркап, сценаны өткјре базат*). Мынайда өтсө кем јок по?

Д у н я ш а. Јаша, слерди таныырга да күч. Слер гран ары јанына барып келеле, бош кубулып калганаар.

Ј а ш а. Гм... Слер кем?

Д у н я ш а. Слер мынан атанарда, мен мындый болгом... (*Колыла кемјип көргүзет.*) Федор Козоедовтын кызы, Дуняша. Слердин санаарга кирбейт пе!

Ј а ш а. Гм... Јакшынак эмтирин! (*Ајыктанала, оны кучактап алат, онызы чочыйла, блудцени ычкынат. Јаша түрген јүре берет.*)

В а р я (*эжиктен кату үчиле*). База не боло берди?

Д у н я ш а (*ыйламырап*). Блюде оодып ийдим...

В а р я. Бу ырыска.

А н я (*бойынын кыбынан чыгала*). Петя мында деп, энеме айдып салар керек...

В а р я. Оны ойгоспозын деп, мен жакару бергем.

А н я (*санааркан*). Алты жыл мынан озо адам олгон, бир айдын бажында карындажым Гриша сууга түжүп олгон, жакшынак жети жашту уулчак болгон. Энем анча коронго чыдабай, кайа көрбөй дө жүре берген... (*Чочуп.*) Мен оны сүрекей жакшы ондоп жадым, ол оны билген болзо! (*Бир кезек тым.*) Петя Трофимов десе Гришанын үредүчизи болгон, ол такып айдар болбой...

(*Пиджакту, ак жилеттү Фирс кирди.*)

Ф и р с (*сережилү, кофейник жаар базат*). Барыня мында ажанар... (*Ак перчатка кийет.*) Кофий белен бе? (*Дуняшага кату.*) Сен! Сливка кайда?

Д у н я ш а. Ах, кудамай... (*Түрген жүре берди.*)

Ф и р с (*кофейниктин жанында шакпырайт*). Эх, сени, алгасты... Барин бойынын ойинде база Парижке барып келетен... атту баратан... (*каткырат.*)

В а р я. Фирс, сен не керегинде?

Ф и р с. Слерге не керек? (*Сүйүнчилү.*) Менин барыням жанып келген! Сакып алдым! Эмди олзөм дө кем жок... (*Сүйүнгенинен ыйлап жат.*)

(*Любовь Андреевна, Гаев, Симеонов-Пищик кирдилер; Симеонов-Пищик жука сукнодон көктөгөн шалмарлу. Гаев кирип келеле, бастыра бойы, биллиард ойноп тургандый, кыймыктанат.*)

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Кандый эди? Акыр, мен эске алынайын... Сарыны толыкка! Ортозына дуплетле!

Г а е в. Толык жаар кезип жадым! Эје, бис экү качан да бу кыпта уйуктаганыбыс, эмди канайда да кайказан, мен бежен бир жашту болдым...

Л о п а х и н. Ондый, ой өдүп жат.

Г а е в. Кемди?

Л о п а х и н. Ой өдүп жат деп айдадым.

Г а е в. Мында кийис өдүктин жыды жытанат.

А н я. Мен уйуктаарга баратам. Амыр болзын, эне. (*Энезин окшойт.*)

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Эркеден-эрке баламды сени. (*Колын окшойт.*) Сен айыл-журтында болгонына сүйүндиг бе? Мен эмдиге жетире токунап болбой турум.

А н я. Жакшы болзын, таайым.

Г а е в (*јүзін ле колын окшойт*). Кудай сениле. Сен бойыннын энеге јүзүндежинди! (*Эјезине.*) Сен, Люба, онын јажында чек ондый болгон!

(*Аня колын Лопухинге ле Пищикке береле, эжикти јаап, јүре берди.*)

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Ол сүрекей чылаган.

П и щ и к. Јорук јолы узун болгон болбой кайсын.

В а р я (*Лопухинге ле Пищикке*). Је господалар? Учинчи час, күндүнин ойин база билер керек.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а (*каткырат*). Варя, сен ондый ок, куулганын јок. (*Бойы јаар тартыл алала, оны окшойт.*) Тургуза ла кофе ичип алзам, ол тушта ончобыс барарыс. (*Фире онын будынын алдына јастыж салат.*) Быйан болзын, өрөкөн. Мен кофеге үренип калгам. Мен оны түште де, түнде де болзо ичедим. Менин карыганым, слерге быйан болзын. (*Фирсты окшойт.*)

В а р я. Немелерди ончозын экелгенин көрөдим... (*Јүре берди.*)

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Бу мен отурым эмежим бе? (*Каткырат.*) Мен колдорымла талбып, секирер күүним келет. (*Колыла јүзін бөктөйт.*) Кенетийин мен уйуктап јаткан болзом! Кудай көрүп јат, мен төрөлимди сүүп јадым, эрке сүүп јадым, мен вагоннон көрүп чыдабагам, сүре ле ыйлап тургам. (*Көстин јажы өткүрө.*) Кандый да болзо, кофени ичер керек. Быйаным сеге, Фирс, быйаным јетсин, менин карыганым. Сен эзен тирү болгонына мен учы јок сүүнедим.

Ф и р с. Башкүн.

Г а е в. Ол коомой угуп јат.

Л о п а х и н. Меге эмди ле, беш час эртен тура, Харьковко атанар керек. Кыртыжым курат! Слерди көрүп ле слерле куучындажарга санангам... Слер озогызындый ок сүрлү.

П и щ и к (*уур тынат*). Озогызынан да јаранган... Кийингени де париштегизиндий... Је не болзо, ол болзын...

Л о п а х и н. Слердин карындажыгар, бу Леонид Андреевич, мен керегинде, мен кулак ла ачап-сыйап деп айдат, бу меге не де эмес. Айткай ла. Менин күүнимле болзо, слер меге озогызындый ок бүдеригер, слердин кайкамчылу көстөригер база мен јаар озогыда ла чылап көргилезин. Быйанзак кудай! Менин адам слердин таадагарда ла адагарда крепостной болгон, је слер, чынын айтса слер, качан да меге көп неме эткенигер, онын учун мен ончо немелерди ундуп салгам, слерди бойымнын кижимдий сүүп јадым... чынын айтса, оног до артык сүүп јадым.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Мен отурып чыдаарым јок,

күчим жетпейт... (Өрө турат, тың жүрөксин ары-бери ба-
зат.) Мен бу сүүнгениме чыдап болбозым... Мени электеп
каткырыгар, мен тенек... Менин эрке шкабым... (Шкапты
окшойт.) Менин столычагым...

Г а е в. Сен жокто мында эжебис өлүп калган.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а (отурала, кофе ичет). Э-э,
чындык жерге табышкан. Меге бичигендер.

Г а е в. Анастасий база өлгөн. Петрушка Косой меге
жүрбөй барала, эмди городто приставта жүри. (Карманынан
конфеттү коробка чыгарала, конфет соорот.)

П и щ и к. Менин кызым, Дашенька... слерге бажырып
жат...

Л о п а х и н. Слерге жарамыкту, каткымчылу неме ай-
дар күүним келет. (Чазын көрөт.) Тургуза ла барып жадым,
куучындажарга бош жок... же, бир эки-үч сөслө айдайын.
Слердин вишнялу садыгар алымдар учун садылап жат, саду
22-чи августта өткүрилер деп темдектелген, же слер манзаар-
багар, менин кару нөкөрүм, амыр уйуктагар; бу айалгадан
чыгар арга бар... Менин шүүлтем бу. Ажарып угугар деп
сурайдым! Слердин имениегер городтон жирме беш ле бе-
ристе жерде, коштой дезде темир жол барган, эмди вишнялу
садты ла жерди сууга жетире дачный бөлүктөр эдип үлейле,
онын кийининде оморды дачалар эдип, арендага берзе, ол
тушта слер ас ла болзо, бир жылга жирме беш муң кирелте
акча аларыгар.

Г а е в. Жаманым таштагар, же бу эш немеге жарабас неме!

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Ермолай Алексеевич, мен
слерди учына жетире ондоп турганым жок.

Л о п а х и н. Слер дачниктерден ас ла болзо, бир кыра
жер учун жыл туркунына жирме беш салковойдон аларыгар,
слер эмди ле жарлап ийзегер, күске жетире бир де кичинек
жер артпас деп, мен слерге керелеп турум. Жангыс сөслө бол-
зо, мен слерди аргалап алганымла уткуп турум. Жердин
жаражын жартаарга сөс тө жок, ондый да болзо, арутап ар-
лаар немелер көп... темдектезе, эски тураларды ла төзөл-
гөлдөрдү бузар керек, бу тураны база бузар керек, ол эш-
немеге жарабас, вишнялу эски садтын агаштарын кезер ке-
рек...

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Кезер? Эркемди сени. Ме-
нин жаманымды таштагар, слер бир де немени ондоп тур-
ганыгар жок. Бастыра губернияда жылбиркегедий де неме,
жартын айтса, эн артык неме—ол бистин вишнялу сад бо-
луп жат.

Л о п а х и н. Бу садты ажаргадый неме ол онын элбе-
гинде болор. Вишня эки жылдын бажында бир катап бүдет,
оны да бадырар жер жок, алар кижжи база жок.

Г а е в. „Энциклопедический сӧзликте“ бу сад керегинде база айдылат.

Л о п а х и н (*чазын кӧрӧлӧ*). Ӧскӧ неме шӱӱнип таппазыбыс, бир де арга таппазыбыс, ол тушта 22-чи августта вишнялу сад ла бастыра имение аукционнон садылар. Мен-дегер! Мен слерге чертенедим, ӧскӧ арга јок. Јок, база катап јок.

Ф и р с. Озогы тужунда, тӧртӧн-бежен јыл кайра, вишняны кургадатан, мариновать та эдетен, варенье де кайнадатандар, оног...

Г а е в. Болор, Фирс.

Ф и р с. База кургаткан вишняны чанак-чанагыла Москвага ла Харьковко аткаратандар. Акча кӧп болгон! Кургаткан да вишня ол тушта јымжак болотон, амтанду да, јыды да јараш... Ол тушта эп-сӱмени билгендер...

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Эмди ол эп-сӱме кайда барган?

Ф и р с. Ундулып калган. Билер кижии јок.

П и щ и к (*Любовь Андреевнага*). Парижете не? Кандый солундар? Бакалар јидигер бе?

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Крокодилдер јигем.

П и щ и к. Слер кӧрзӧгӧр оны...

Л о п а х и н. Бу ӧйгӧ јегире деревнеде господалар ла тегин улус болгон, эмди дезе дачниктер табылып келди. Бастыра городтор, кичинек те дегендери айландыра дачаларла курчалган. Бир јирме јылдын бажында дачниктердин тоозы ума јок болор деп айдарга јараар. Эм тургуза ол балконго отурып алып чай ичет, је айса болзо, ол бойынын бир кыра јеринде мал-куш тудар, ол тушта слердин вишнялу садыгар ырысту, бай, јараш боло берер.

Г а е в (*чугулду*). Эш немеге јарабас неме айтпагар!

(*Варя ла Яша кирип келдилер.*)

В а р я. Энебис, слерге мында эки телеграмма келген. (*Тӱлкӱӱр талдап алала, кожондон, эски шкапты ачат.*) Олор бу.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Бу Парижтен. (*Телеграммаларды кычырбай јыртат.*) Парижле јаактажары божогон...

Г а е в. Люба, бу шкап канча јыл турганын сен билеринг бе? Бир недеде мынан озо, мен алдындагы кайырчагын чыгара тартарымда, онын ичјанында цифралар ӧртӧп салган эмтир. Бу шкап јӱс јыл мынан озо эдилген. Кандый эмтир? А? Юбилейин де байрамдаарга кем јок. Тыны јок неме де болзо, канайтса да книгелер саларга јараар.

П и щ и к (*кайкан*). Јӱс јыл... Слер оны кӧрзӧгӧр!

Г а е в. Э-э... Бу неме... (*Шкапты тудат.*) Эрке, кӱн-

дүлү шкап! Сенин амыр турганыңды уткуп турум, жүс жылдын туркунына сен жакшынын ла чындыктын жаркынду идеалына ууланган; сенин үни жоктон эрчимдү иштеерине кычырып турганын жүс жылдын туркунына астабаган, ол бистин (*ыйламзырап*) угы-төзибисти омок эдип, келер бйдө онон артык жадарына ла жакшы болорына общественный санаа-шүүлтөлү эдип воспитывать эткен. (*Тым.*)

Л о п а х и н. Э-э...

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Сен Леня ол ло бойың.

Г а е в (*эмеш уйалгандый*). Шарды он јанындагы толыкка! Ортозы јаар кезип јадым!

Л о п а х и н (*чазын көрөт*). Је, меге барар керек.

Я ш а (*Любовь Андреевнага эм берет*). Айса болзо, эмди эм ичедеер эмеш пе...

П и щ и к. Көбркыйим, эм болгон медикаменттерди ичпес керек... олондон арчамык та эмес, тузазы да ас. Күндүлү Любовь Андреевна, оны меге беригер. (*Эмди алып алаканына салала, үрет, онын кийининде бастыразын оозына салала, квас ичет.*) Көрдигер бе!

Л ю б о в ь А н д р е е в н а (*коркуган*). Слер јүүле бердигер бе?

П и щ и к. Бастыра пилюляны јип ийдим.

Л о п а х и н. Кандый јутпа! (*Ончолоры каткырдылар.*)

Ф и р с. Олор бисте байрамда болордо јарым көнөк огурчын јигендер... (*Кимиренет.*)

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Ол не керегинде кимиренет?

В а р я. Ол үч јылга чыгара кимиренип јат. Бис ого үренип калганыбыс.

Я ш а. Јажы јаанай берген.

(*Сыны јатпак, ак платту, курында лорнетту Шарлотта Ивановна сценаны өткүре базат.*)

Л о п а х и н. Јаманым таштагар, Шарлотта Ивановна, мен слерле эзендешпедим. (*Онын колын окшоорго умзанат.*)

Ш а р л о т т а (*колын кайра тартат*). Слерге колымды окшоорго берзем, онын кийининде чанчагымды, ийинимди окшоорго сананарыгар...

Л о п а х и н. Бүгүн меге ырыс јок күн. (*Ончолоры каткырат.*) Шарлотта Ивановна, фокус көргүзигер!

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Шарлотта, фокус көргүзигер!

Ш а р л о т т а. Керек јок. Менин уйкум келет. (*Јүре берет.*)

Л о п а х и н. Үч неделениң бажында туштажарыбыс. (*Любовь Андреевнанын колын окшойт.*) Эм тургуза эзен болзын. Ой јетти. (*Гаевке.*) База тушташка јетире болзын.

(Пищикле окшожот.) Туштажарга жетире. (Варяга колун берет, онын кийининде Фирс ле Яшага.) Барар күүним жок. (Любовь Андреевнага.) Дачалар керегинде шүүлтени жаратсагар, меге жетиригер, мен слерге төлүге бир бежен мунды берерим. Лаптап ла шүүнигер.

В а р я (чугулду). Айтпазы-айтсын, капшагай мынан барыгар!

Л о п а х и н. Браадырым, браадырым... (Жүре берди.)

Г а е в. Ачап. Ондый да болзо, пардон... Варя ого барып жат, ол Варянын өбөгөни болотон кижги.

В а р я. Таайым, слер артык неме айтпагар.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Канайдар, Варя, мен сүрекей сүүнерим. Ол жакшы кижги.

П и щ и к. Кижги чынын айдар керек... тургадый... Менин Дашенькам... база айдат... башка-башка сөстөр айдат деп... (Козырыктап, же тургуза ла ойгоно берет.) Ондый да болзо, күндүлүүм, меге төлүге... эки жүс төртөн салковой берер... эртен белек эдип берген немелердин проценттин төлөөр керек...

В а р я (чочып). Жок, жок!

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Чынын айдадым, менде бир де неме жок.

П и щ и к. Табылар. (Каткырат.) Ижемјиме аланзыбайдым. Бир кезекте ончо неме божогон деп, өлдим деп сананадым, онын кийининде көрзөн—менин јеримле темир јол өткүрдилер... меге акказын төлөп бергендер. Келер өйдө база ондый ок: бүгүн болбозо, эртен не-не боло берер... Эки жүс мунды Дашенька ойноп алар... ондо билет бар.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Кофе божоды, эмди амыраарга да јараар.

Ф и р с (щеткала Гаевти арчып, үредет). База ла өскө шалмар кийип алганыгар. Мен слерди канайдайын!

В а р я (араайын). Аня уйуктап жат. (Араайын көзнөкти ачат.) Күн чыгып келген, соок эмес. Көрүгер, энебис, агаштардын јаражын! Кейдин арузын, кудайымай! Кара баарчыктар кожондойт!

Г а е в (эжинчи көзнөкти ачат). Сад бастыразы апагаш. Сен ундубадын ба, Люба? Бу узун аллея чип-чике барып, чөйө тарткан кайыштый, айдын тундерде јалтырап јадатан. Эске алынадын ба? Ундубадын ба?

Л ю б о в ь А н д р е е в н а (сад јаар көрөт). О, менин агару бала өйлөрим! Бу балдардын кыбында мен уйуктагам, мынан сад јаар көрөтөм, ырыс мениле күнүн сайын кожо болотон, ол тушта ол база мындый ок болгон, бир де неме кубулбаган. (Сүүнгенинен каткырат.) Бастыразы, бастыра

бойы апагаш! О, менин садым! Айаспас карануй кўсти ле соокту кышты кыштайла, сен эмди ойто ло жиит, ырызын толо, тенеринин ангелдери сени таштабаган. Менин кўксимнен, менин ийиндеримнен уур ташты айрытан болзон, өткөн жүрүмди ундубайтан болзом!

Г а е в. Садты алымдар учун садып ийери чын...

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Көрзөгөр, өлгөн энем сада базаы браадыры... ак платьелү! (*Сүүнсенине каткырат.*) Ол бойы.

Г а е в. Кудай слерле, энебис.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Бир де кижиде жок, меге тегиин ле көрүнген. Он жанында бурулчыкта апагаш агаш туруп жат, онын сомы ак кийимдү үй кижидий...

(*Трофимов кирди, кийгени эски студенческий мундир, очкалу.*)

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Кандый каймакчылу сад! Ак чечектер, чанкыр тенери...

Т р о ф и м о в. Любовь Андреевна! (*Ол ого кайра көрди.*) Мен слерге бажым энип бажырала, тургуза ла жүре берерим. (*Колын от-жалбышту окшойт.*) Мени таң атканча сакызын деп жакару бергендер, же мен чыдажып болбодым...

(*Любовь Андреевна алаатый берген көрүп турды.*)

В а р я (*ыйламзыран*). Бу Трофимов Петя...

Т р о ф и м о в. Слердин Гришанын үредүчизи болгон Трофимов Петя... Мен таныбас болуп кубулганым чын эмеш пе?

(*Любовь Андреевна оны кучактап алала, араайын ыйлайт.*)

Г а е в (*жемзинип*). Болды, болды, Люба.

В а р я (*ыйлайт*). Мен айтпай канайтым, Петя, эртенге жетире сакып ал деп.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Менин Гришам... менин уулчагым... Гриша... уулым.

В а р я. Оны канайдар, энебис. Кудайдын табы.

Т р о ф и м о в (*ыйлайт*). Болды, болды...

Л ю б о в ь А н д р е е в н а (*араайын ыйлайт*). Уулчак өлгөн, сууга түшкен... Ненин учун? Ненин учун, менин најым? (*Араайын.*) Ондо Аня уйуктап жат, мен десе тын куучынданадым... табыш чыгарадым... Не болгон, Петя? Слер не коомойтыганаар? Неден улам карый бергенигер?

Т р о ф и м о в. Вагондо бир эмеген мени тазап калган барин деп адаган.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Слер ол тушта жиит уул-

чак, эрке студент болгоныгар, а эмди дезе чачыгар суйук, ого үзеери очкалу. Слер эмдиге јетире студент эмежигер бе? (*Эжик јаар базат.*)

Т р о ф и м о в. Мен, байла, јажына студент болорым.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а (*карындажын окшойт, онын кийининде Варяны*). Је, барып уйуктагар... Сен де карый берген, Леонид.

П и щ и к (*оны ээчий базат*). Онойдордо, эмди уйуктаар ба... Ох, кобыгым сыстайт. Мен слерде артып калайын... Любовь Андреевна, менин күүним, эртен тура... эки јүс төртөн салковой...

Г а е в. Бу неме бойынын ла керегин айтканча.

П и щ и к. Эки јүс төртөн салковой... проценттер төлөөр керек.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Менде эм тура акча јок, көөркий.

П и щ и к. Берип ийерим, эркем... Көп эмес ине...

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Је јакшы, Леонид берер... Сен бер, Леонид.

Г а е в. Мен ого берерим, қарманын ачык тут.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Канайдар оны, бер... Ого керек... Ол берип ийер...

(*Любовь Андреевна, Трофимов, Пищик ле Фирс јүре бердилер. Гаев, Варя ла Яша артып калдылар.*)

Г а е в. Эјем эмдиге јетире акча тудунбазын ундубаган. (*Яшага.*) Сен кедери тур, сенен куштын эди јытанат.

Я ш а (*катжырып*). Слер, Леонид Андреевич, озогызындый ок, кубулбаганыгар.

Г а е в. Кемди? (*Варяга.*) Ол нени айтты?

В а р я (*Яшага*). Сенин энен сеге туштаарга кече келген, эмди сени коштой кыпта сакып јат...

Я ш а. Э, чалда, кудаи оны көрзин!

В а р я. Уйал!

Я ш а. Керек беди. Эртен де келген болзо кайдар. (*Јүре берди.*)

В а р я. Энебис ондый ок, бир де куулганы јок. Ого јайым берген болзо, ол бир де неме артырбай үлеп салар эди.

Г а е в. Чын... (*Тым.*) Кандый бир ооруга көп эм берер эдип көстөзө, ол ооруны јазып алар арга јок. Мен көп неме сананадым, көп аргалар менде бар, онойдордо, менде бир де эп-сүме јок. Кемнен-кемнен энчиге јөбжө алган болзо, бистин Аняны бай кижиге берген болзо, јакшы болор эди. Ярославльдеги графиня эјеме барып, ырыс болорын ченегени јакшы болор эди. Јенебистин байы сүрекей эмей.

В а р я (*ыйлайт*). Кудай болужатан болзо...

Г а е в. Огырба... Јенебис байдан бай, је бисти сүүбей јат. Эјем мени дворянин кижиге барбай, присяжной пове- ренный кижиге барган учун сүүбей јат.

(*Эжиктен Аня көрүнөт.*)

Г а е в. Дворянин эмес кижиге барган, ого үзеери бойы база сүрекей быйанзак болгон деп айдарга јарабас. Ол јак- шы, ак санаалу, эрке, мен оны сүрекей сүүп јадым. Је кандый да болушкадый немелер сананып табала, једикпес- терлү болгонун айдар керек. Бу ончозы онын кылык-јаны- нан иле көрүнөт.

В а р я (*шымыранат*). Аня эжиктин јанында туру.

Г а е в. Неме? (*Тым.*) Кайкамчылузын, менин ол көзи- ме не де кире берди, коомой көрүп јадым. Четвергте мен окружной јаргыда болорымда база...

(*Аня жирип келди.*)

В а р я. Аня, сен не уйуктабай јадын?

А н я. Уйкум келбейт. Болбойдым.

Г а е в. Менин кичинегимди. (*Анянын јүзүн, колын ок- шойт.*) Баламды сени... (*Көзинин јажы өткјре.*) Сен ме- ге бала эмес, сен менин ангелим. Меге бүт, меге бүт...

А н я. Таай, мен сеге бүдүп јадым. Сени ончолоры сүүп, күндүлөп јат... Је, эрке таайым, сеге унчукпас, база такып унчукпас керек. Јаны јуукта сен менин энем керегинде нени куучындадын, бойыннын эјен керегинде нени куучын- дадын? Бу куучынды неге учурлап айттын?

Г а е в. Э-э, эйе... (*Онын колыла бойыннын јүзүн бөк- төйт.*) Чындап, та айтса, бу коркушту! Кудайымай. Э-э, каан кудай, мени корузан? Бүгүн мен эски шкаптын јанында ба- за куучын айткам... бу тенексү! Бу тенексү куучын айтка- нымды кийининде болгонбой канайтым.

В а р я. Чынын айдар керек, таай, слерге унчукпас ке- рек болгон. Унчукпас ла керек, божогоны ол.

А н я. Унчукпазан, сенин бойыга ла амыр болор ине.

Г а е в. Унчукпайдым. (*Анянын ла Варянын колдорын окшойт.*) Унчукпайдым. Керек учун бир ле сөс. Четвергте мен окружной јаргыда болгом, је ондо бир кичинек компа- ния јуулган, јүзүн-јүүр куучын башталган, оноң улам бол- зо, проценттерди төлөөргө вексельдердин заемин эдерге јарагадый ошкош.

В а р я. Кудай болужатан болзо!

Г а е в. Вторникте барарым, база такып куучындажарым. (*Варяга.*) Огурбазаң. (*Аняга.*) Сенин энен Лопахинле куу- чындажар, ол онын сурагынан кыйбас... Сен амырап алган

кийининде Ярославльдеги графиня жаанана барарын. Шак мынайда үч жанынан күжүрензебис, бистин керегибис бүдөр. Проценттерди төлөп чыгарына мен иженедим. (*Оозына конфет салат.*) Мен ады-чуумла чертенедим, бистин имение садылбас! (*Оморкоп.*) Менин ырызымла чертенедим! Бу менин колым, мен бу керекти садуга жетирзем, ол тушта мени жаман ла кара санаалу кижидеп айткай! Бастыра бары-жогуумла чертенедим!

А н я (*токунай берди, ол ырысту*). Таайым, слер кандый жакшы, кандый сагышту! (*Таайын кучактайт.*) Эмди менин санаам токунады! Мен ырысту!

(*Фирс кирет.*)

Ф и р с (*көмөлөп*). Леонид Андреевич, слер кудайдан коркубайдыгар! Качан уйуктаарыгар?

Г а е в. Эмди ле, тургуза ла. Сен, Фирс, бар. Мен бойым канайда-канайда чечинип аларым. Же, балдар, уйуктагар... Керектин чокумын эртен көрөрис, эмди барып уйуктагар. (*Аняны ла Варяны окшойт.*) Мен сегизен жылдардагы кижиде... Бу өйдө мактабай да турган болзо, же меге менин санаа-шүүлтөлөрүм учун жүрүмүмде меге жеңилетин айдадым. Тегин улус мени тегиндү сүйөп жаткан эмес. Олорды билер керек! Кажы жанынан билер керек...

А н я. Слер, таай, база ла!

В а р я. Слер, таай, унчукпагар.

Ф и р с (*чугулду*). Леонид Андреевич!

Г а е в. Браадырым, браадырым... Жадыгар. Эки борттын ортозы жаар! Бир де кырына тийгисбейдим... (*Барат, оны ээчий Фирс эңчендейт.*)

А н я. Менин санаам жеңил. Ярославльге барар күүним жок, мен жаанамды сүйөбөй жадым, же ондый да болзо, менин санаам амыр. Таайыма быяан болзын. (*Отурды.*)

В а р я. Уйуктаар керек. Барадым. Сен жогына мында шууган болгон. Сен билерин ине, жалчылар жадар эски кыпта карыгандар: Ефимьюшка, Поля, Евстигней ле база Карп. Олор бойлорынын кыбына конорго улус божодып тургандар—мен неме айтпагам. Онын кийининде уксам, олор бистерди жаңыс мырчакла азыразын деп айткан деп коп жайып ийгендер. Бу ончозы, карамынан жеңилдер... Бу керек Евстигнейден чыккан... Кем жок деп сананадым. Ондый болзо, мени сагып алыгар деп сананып алдым. Мен Евстигнейди алдырдым... (*Эстейт.*) Ол келди... Сен тенек, Евстигней, канайтын дедим... (*Аняны көрөт.*) Аничка! (*Тым.*) Уйуктайт... (*Аняны колтыктайт.*) Төжөккө баралык... Бар-аак!.. (*Оны апарат.*) Менин эркем, уйуктайт! Бараалы... (*Баргылайт.*)

(Садтан ыраак пастух шоор тартат, Трофимов сценаны өткүрө басып браадала, Варяны ла Аняны көргөн бойынча, тура түйшүтү.)

В а р я. Тссс... Ол уйуктап жат... уйуктайт.. Баралы, эркем.

А н я *(араайын, уйку өткүрө)*. Мен сүрекей чылагам... эбиреде күзүңи... Таайым... сүүгеним... ле энем ле таайым...

В а р я. Эркем, бараалы, бараалы... *(Анянын кыбы жаар баргылады.)*

Т р о ф и м о в *(жарамзып)*. Менин күним! Менин жазым!

К Ө Ж Ө Г Ө

ЭКИНЧИ ДЕЙСТВИЕ

Жалаң. Таштап салган жантыйып калган часовенка, жанында колодец. Сөөк-төрдин үстүндө тургускан жаан таштар ла эски скамейка. Гаевтин журты жаар барар жол көрүнөт. Тууразында бийик теректердин сомы: анда вишнялу сад башталып жат. Браакта телеграфный столмолор, ошон ары жаан город башталып жат, бу город жангыс ла айас күндө жарт көрүнөт. Удабай күн ажар. Ш а р л о т т а, Я ш а л а Д у н я ш а скамейкада отурылар; Е п и х о д о в бут бажында гитара ойнойт, ончолоры санангылап отурылар. Ш а р л о т т а эски фуражкалу, бойы мылтыктын жүктүгүни тербегин түзөп жазайт.

Ш а р л о т т а *(аланзып)*. Менде чын паспорт жок, мен онын учун канча жашту болгонумды билбейдим, онойтокожын, мен бойумды жиит деп сананадым. Мен кичинек кызычак болорымда, менин адам ла энем ярмаркаларга жүрүп, жакшы ойын көргүзөтөн. Мен салто-мортале көргүзүп калыйтам, ошон база өскө нени-нени көргүзөтөм. Адам ла энем өлгөн кийининде бир немецкий госпажа мени бойына алала үреткен. Жакшы. Мен жаанайла, гувернантка болуп баргам. Мен кайдан келгем, мен кем болгонумды—билбесим... Менин адам-энем кем болгон, айса болзо, озор мечетке де кирбегендер, билбесим. *(Карманынан огурчын алып жийт.)* Бир де неме билбесим. *(Тым.)* Куучындажар күүним келет. Же, куучындажар кижжи жок... Менде бир де төрөөн жок...

Е п и х о д о в *(гитара ойноп, кожсондойт)*. „Табышту жүрүм меге не, нөкөрлөрүм ле өштүлөр меге не керектү...“ Мандолинала ойноорго кандый жакшы!

Д у н я ш а. Бу мандолина эмес, гитара. *(Күскүгө көрүнүп, жүзүн пудралайт.)*

Е п и х о д о в. Кижиге санаазын салган жүүлгекке бу

мандолина... (Кожондойт.) „Уткуй сүүшле жүрек жылытан болзо...“

(Яша жөмөжөт.)

Шарлотта. Бу улус жаман кожондойдылар. Фуйт! Бөрүлөр ошкош.

Дуняша (Яшага). Кандый да болзо, гран ары жанына барып келери кандый жаан ырыс.

Яша. Ондый эмей аа. Менин слерле жөпсинбейтен аргам жок. (Эстейт, онын кийининде сигара азып алат.)

Епиходов. Жарт болбой канайтсын. Гран ары жанында ончо немелер аайлу-башту.

Яша. Андый эмей аа.

Епиходов. Мер үредүлү-таскадулу кижини, мен көп тоолу жакшы книгелер кычырадым, же мен сыранай аайланып болбойдым, меге не керек болгонун билип болбойдым, жүрүм жүрөп бер, ол эмезе адынар, ондый да болзо, мен жаантайын колмылтык алып жүредим. Ол бу... (Колмылтыгын көргүзөт.)

Шарлотта. Божоттым. Эмди барадым. (Мылтыгын ийктенет.) Сен, Епиходов, сүрекей керсү кижини ол ок өйдө сен коркушту кижини. Сени үй улустар санаазын ычкынганча сүүр учурлу. Бррр! (Браадыры.) Бу сагышту улустар ончозы тенек, мениле куучындажар кижини жок... Мен жагыскаан, жагыскаан, менде бир де кижини жок, мен кем болгом, неге учурлу жүредим, жарты жок... (Мендебей барып жат.)

Епиходов. Чынын айдар керек, өскө немелер керегинде айтпай, мен бойым керегинде мынайда айдарым, салым меге бир де эмеш килемжизи жок, жоткон кичинек керепти килебей канайда таштайтан эди, мен ондый ок. Ол эмезе, менин шүүлтем жастыра, же качан мен уйкудан туруп келеримде менин төжимде ненин учун жаан жөргөмөш болгон... Шак мындый. (Колыла кемжип көргүзөт.) Квас ичерге алзан база ондый ок кижини жескингедий неме, темдектезе, анда таракан кеберлү неме жүрөп. (Тым.) Слер Бокльди кычырдыгар ба? (Тым.) Мен слерден, Авдотья Федоровна, бир-эки сөс сурап угайын деп.

Дуняша. Айдыгар.

Епиходов. Мен слерле көстинг көскө куучындажарга турум. (Терен тынат.)

Дуняша (кемзинип). Жакшы... Элден озо слер менин тальмочкамды экелип беригер... Ол шкаптын жанында... мында эмеш чыкту...

Епиходов. Жакшы... экелерим... Мен эмди менин колмылтыгымла ненин эдетенин билерим... (Гитараны ала-ла, ойногончо жүрө берди.)

Яша. Жирме эки жеткер! Тенек ле кижиде а? Же онызы бистинг ортодо болгой. *(Эстейт.)*

Дуняша. Кудай дезен база, ол адынып салбазын. *(Тым.)* Мен бош санаага тужуп, токунаалу журбес боло бердим. Мени бала тужумда господаларга алгандар, онын учун мен куч журумнен астыгып калгам, колдорым да барышнянын колдоры ошкош, апагаш. Эрке, танаркак ла ак-санаалу болуп калдым, ончозынан коркыйдым... Сурекей коркушту. Слер, Яша, мени мекелеп салзагар, менин нерваларымла не болорын мен билбей турум.

Яша *(оны окшойт)*. Жаражайды сени! Кажы ла кыс санаазын ычкынбас учурлу. Мен анчадала кыс жаман кылыкту болгонын жаратпайдым.

Дуняша. Мен слерди от-жалбышту сүүдим, слер үредүлү кижиде, өскө немелер керегинде куучындап биледигер. *(Тым.)*

Яша *(эстейт)*. Эйе... Менин санаамда мындый: кыс кемди-кемди сүүп турган болзо, онын кылыгы жаман. *(Тым.)* Ару кейде сигара тартарга кандый жакшы... *(Тындайт.)* Бейин улус келедилер... Ол господалар...

(Дуняша тўрген кучактайт.)

Яша. Жаныгар, сууга эжинерге журген деп корунигер, бу жолло барыгар, онон башка улус слерге туштаза мен керегинде жаман сананарлар. Бис экү улус жок жерде туштажарга жургенибис деп бодоорлор. Мен ондый немени жаратпайдым.

Дуняша *(араай жоткүрөт)*. Сигарадан менин бажым оорый берди... *(Барды.)*

(Яша артып калала, часовнянын жанында отуры. Любовь Андреевна, Гаев ле Лопухин кирип келдилер.)

Лопухин. Керектин жартына чыгар керек, ой сакыбай жат. Эш-немеге турбас сурак. Жерди дачалар эдип үлеерге слер жоп по? Бир сөслө: эйе ол эмезе жок? Бир ле сөс!

Любовь Андреевна. Мында кемигер жаман сигара тартат!.. *(Отурат.)*

Гаев. Темир жол өткүргени сурекей эптү. *(Отурат.)* Городко барып завтракать эдип алдыбыс... сары шарикти ортозы жаар! Меге элден озо айылыма барып, бир эмеш миллиард ойноп алар керек болгон...

Любовь Андреевна. Ойинг жедер.

Лопухин. Бир ле сөс! *(Жайнайт.)* Слер меге каруузын берзегер!

Гаев *(эстейт)*. Кемди?

Любовь Андревна (*акча кабын көрөт*). Кече акча көп болгон, бүгүн астап калган. Көөркий Варям, акча чеберлеерге болуп, улусты сүттү супла азырап, кухнядагы карыгандарга жаныс мырчак бердилер, мен десе акчаны тудунарын бош билбейдим... (*Акча кабын ычкынын ийерде, алтын акчалар төгүлө берди.*) Төгүлө бердигер. (*Чугулданат.*)

Яша. Мен тургуза ла жууп берейин. (*Акчаны жууйт.*)

Любовь Андреевна. Жуугар, Яша. Завтракать эдерге не бардым болбогой... Слердин музыкалу рестораныгар неге де жарабас, скатертьтеринен самын жытанат... Леня, онойдо көп не ичер? Көп курсак не жиир? Көп куучынды не айдар? Сен бүгүн ресторанда база ла көп куучын айткан, же бирүзінде де учур жок. Јетен жылдар ла декаденттер керегинде. Кемге? Половойлорго декаденттер керегинде айдатан туру!

Лопухин. Эйе.

Гаев (*колыла жаныйт*). Байла, менин түзелерим жок... (*Яшага чугулду.*) Сен жаантайын менин алдымда не айланазын...

Яша (*каткырат*). Мен слердин үнигерди каткы жогына угуп болбойдым.

Гаев (*эјезине*). Мен, ол эмезе ол...

Любовь Андреевна. Яша барыгар, жүригер.

Яша (*Любовь Андреевнага акча кабын табыштырат*). Тургуза ла барарым. (*Каткызын јіжк ле арайдан тудунат.*) Бу ла минутта... (*Барды.*)

Лопухин. Слердин имениегерди Дериганов деп бай садып аларга јат. Садыжарга бойы келер дежет.

Любовь Андреевна. Слер кайдан укканыгар?

Лопухин. Городто айдыжадылар.

Гаев. Ярославльдеги јенебис акча ийе берер болгон, же качан, канчаны ийе беретени јарты жок...

Лопухин. Ол канчаны ийе берер? Јүс мун? Эки јүс?

Любовь Андреевна. Је... Он беш те мун ийе берзе, быйан болзын.

Лопухин. Менин јаманым таштагар, же мен, господадар, слердий иш эдип билбес, сан башка улуска јолукпадым. Мен слерге слердин имениегер садылып јат деп, орус тилле айдадым, слер десе эш немени ондобой тургандый.

Любовь Андреевна. Бис нени эделик? Үредигер, нени эдетен?

Лопухин. Мен слерди күнүн сайын үредедим. Күнүн сайын мен слерге јаныс керектин учурын куучындайдым. Вишнялу садты ла јерди тургуза ла арендага берер керек, оны эмди ле эдер керек—аукцион тумчугардын ал-

дында! Сондобогор! Дачалар эдер деп, аланзу јоктон сананып алыгар, ол тушта слерге акча канча кире керек, анча кирези берерлер, ол тушта слер аргаданып алараар.

Любовь Андреевна. Дачалар ла дачниктер... Ондый немени эдерге меге уйат, менин јаманым таштагар.

Гаев. Мен сениле бастыразына јолсинедим.

Лопухин. Мен ол эмезе огурарым, ол эмезе кыйгырарым, ол эмезе тала берерим. Чыдап болбозым! Слер менин кўўниме тийдигер! (Гаевке.) Слер кадыт!

Гаев. Кемди?

Лопухин. Кадыт! (Барарга умзанат.)

Любовь Андреевна (жоркуп). Јок, барбай артып калыгар. Сурап јадым. Айса болзо, нени-нени сананып табар болорыс па!

Лопухин. Мында ненин керегинде сананатан!

Любовь Андреевна. Барбагар деп мен слерди сурап турум. Кандый да болзо слерле кожо болорго јенил... (Тым.) Бистин үстүбиске тура жемирилгендий, мен нени де сакуп јадым.

Гаев (санааркаган). Толык јаар дуплет... Круазе ортозы јаар...

Любовь Андреевна. Бис көп килинчек эткени-бис...

Лопухин. Слерде кандый килинчектер деп тураар...

Гаев (оозына конфет салат). Мен бастыра јөбжөмди конфетке јип салган деп айдыжадылар... (Каткырат.)

Любовь Андреевна. О, менин килинчектерим... Мен качан да акча тудуп билбейтем, менин барган да кижим, алымдардан өскө неме билбейтен. Менин өбгөним шампанскийге күйүп өлгөн, ол сүрекей коркушту ичетен. Јеткерге болуп мен экинчи кижини сўүйле, оныла јуртай бергем—бу баштапкы јеткер болгон, онон мында бу сууга... менин уулчагым тўшкен, бу сууны качан да көрбөскө, мен гран ары јанына јүре бергем... Мен көзимди јумуп алала качкам, ол дезе бир де килемји јоктон мени ээчип тургандый... Мен Ментонанын јанында дача садып алгам, ненин учун дезе, ол оорый берген, онын кийининде мен үч жылдын туркунына тўндү-тўштү амыр јок болгом; оору кижини мени кыйнаганына, менин тыным када берген. Өткөн жыл дачаны алымдар учун садып ийерде, мен Париж јаар баргам, ол ондо мени тонойло, өскө кижини алган, мен корон ичерге санангам. Бу тенексү ле уйатту... Менин ойто Россия јаар барар кўўним келген, төрөлим ле кызычагым јаар... (Көстин јажын арчийт.) Э-э, каан кудай, меге килеп, менин килинчектеримди таштаган! Меге база кыйын ийбезен! (Карманынан телеграмма алат.) Бүгүн Парижтен алгам...

Жаманым таштазын, мени келзин деп сурайт... (Телеграмманы жыртат.) Кайда да музыка ойноп тургандый. (Тындайт.)

Гаев. Бу бистин атту-чуулу еврейский оркестр. Төрт скрипка, флейта ла контрабас болгонун ундубадын ба!

Любовь Андреевна. Ол эмдиге жетире бар ба? Олорды биске канайып-канайып кычырып алала, вечер эдер керек.

Лопухин (тындайт). Угулбайт... (Араайын кожондойт.) „Акча учун немецтер орусты француз эдерлер“. (Каткырат.) Мен кече театрда кандый да каткымчылу пьеса көргөм.

Любовь Андреевна. Ондый болбой кайтсын, ондо бир де каткымчылу неме жок. Слерге пьесалар көрөрдүн ордына, бойыгарды такып-такып көрөр керек. Слердин жүрүмдигер билдирүү жок, керек жок немелерди көп куучындайдыгар.

Лопухин. Онызы чын. Бистин жүрүмдигер темей болгонун чынын айдар керек... (Тым.) Менин адам угы жок тенек кижин болгон, бир де неме ондобойтон, мени үрөтпеген, эзирикте мени жаным ла токтоп туратан. Жартап айтса, мен ондый ок тенек, эш неме ондобос кижин. Бир де немеге үрөтпөгөн, менин бичижим де жаман, мен улустаң уйаладым.

Любовь Андреевна. Менин наажым, слерге кижин алар керек.

Лопухин. Эйе... Ончозы чын.

Любовь Андреевна. Бистин Варяны алган болзогор. Ол жакшы кыс.

Лопухин. Эйе.

Любовь Андреевна. Ол база угы жок, кере түжүне иштенет, эң учурлузы неде десе, ол слерди сүүп жат. Же слер де оны жарадып турганыгар удай берди.

Лопухин. Не? Мен кыйышпазым... Ол жакшы кыс. (Тым.)

Гаев. Меге банкта иш табылат. Бир жылына алты мун... Уктын ба?

Любовь Андреевна. Э, калак, сенин ижин андала турзын! Отур...

(Фирс кирет; ол пальто экелген.)

Фирс (Гаевке). Кийип алыгар, сударь, оноң башка соок.

Гаев (пальтоны кийет). Сен, карындаш, менин күүниме бош тийдинг.

Фирс. Маалкатпагар... Эртен тура неме айтпай жүре бергенигер. (Оны аяктайт.)

Любовь Андреевна. Сениң карыганыңды, Фирс! Фирс. Неме дейзигер?

Лопахин. Сени сўрекей карыган деп айдадылар!

Фирс. Узак жүрүм. Мени айылду эдерге сананган тушта, слердин адагардын жыды да жок болгон... *(Каткырат.)* Жайым боло берерде, мен старший камердинер боло бергем. Ол тушта мен жайымга чыкпай, господаларда артып каларга жөпсингем... *(Тым.)* Ончолоры ол тушта сўўнгендер, неге сўўнгендерин бойлоры да билбегендер.

Лопахин. Озогы тужунда сўрекей жакшы болгон. Сойышты беретендер болгон.

Фирс *(ондобой)*. Канайтсын. Тегин улус господаларда, господалар тегин улуста, эмди туш башка, ондоп болбозын.

Гаев. Унчукпа, Фирс. Меге эртен городко барар керек. Мени төлүгө акча берер генералла таныштырар болгондор.

Лопахин. Бир де неме болбос. Слер проценттерди төлөп болбозыгар.

Любовь Андреевна. Ол улаарып жат. Ондо бир де генерал жок.

(Трофимов, Аня ла Варя киргилейт.)

Гаев. Бистин улус келди.

Аня. Энем отуры.

Любовь Андреевна *(эрке)*. Кел, кел... Мениң эркелерим... *(Аня ла Варяны кучактайт.)* Мен слерди канайда сўўп турганымды, слер экў билген болзогор. Коштой отурыгар, шак мынайда.

(Ончолоры отургылайт.)

Лопахин. Бистин уредўзи божобос студентибис барышняларла жүрет.

Трофимов. Ондо слердин керегер жок.

Лопахин. Ол удабас бежен жашту болор, эмдиге ле жетире студент.

Трофимов. Тенек кокырыгарды таштагар.

Лопахин. Сен канайдазын, неге чугулданызын?

Трофимов. А сен жапшынба.

Лопахин *(каткырат)*. Слер мени канайда ондоп турганыгарды мен слерден сурап турум.

Трофимов. Мен, Ермқлай Алексеевич, мынайда ондойдым: слер бай кижиде, удабас миллионер болорыгар. Учурраган ла немелерди жиир казыр ан керек, онойдо ок слер керек.

(Ончолоры каткыргылайт.)

В а р я. Слер, Петя, планеталар керегинде куучындазагар артык болор.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Жок, кечеги куучынды оной ары куучындажалыктар.

Т р о ф и м о в. Не керегинде?

Г а е в. Танаркак кижиге керегинде.

Т р о ф и м о в. Бис кече узак куучындашканыбыс, же неменин аайына чыкпаганыбыс, слердийле болзо, танаркак кижиде карыкчал көп болор. Слер бойыгардын шүүлтегер ажыра, айса болзо, чынын айдадыгар, чынын шүүнзе онын танаркагы кайда, онын учуры бар ба, качан кижинин бүткен бүдүми тегин де коомой болгондо, көп сабазы олардын жаман санаалу, сагыжы жетпес, терен ырызы жок. Бойын тын көрөрүн таштаар керек. Жаңыс ла иштеер керек.

Г а е в. Түней ле өлүп каларын.

Т р о ф и м о в. Кем билер? Өлүм дегени не? Айса болзо, кижиде жүс шүүлте бар, өлүмле кожо бежүзи өлзө дө, тогузон бежи артып калар.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Петя, слер кандый сагышту!..

Л о п а х и н (*электен*). Коркушту!

Т р о ф и м о в. Кижилик бойынын ийде-күчин жарандырып, ичкеери барат. Эм тургуза ол једип болбой турган неме, кажы бир өйдө ого јуук болор, онын учун иштеер керек, неменин учурын бедиреген улуска бастыра бар-жок күчиле болужар керек. Бистин Россияда эм тургуза ас тоолу улус иштейт. Мен билер интеллигенциянын көп жарымы жүрүмде бир де неме бедиребей јат, эдип те турган немези жок, эм тургуза ишке де јараары жок. Бойлорын интеллигенция деп адайдылар, прислугазына „сен“ деп айдадылар, тегин улусты малдый көрөдилер, коомой үренедилер, ајарып неме кычырбайдылар, эш-неме этпейдилер, наукалар керегинде жаңыс ла куучын, искусстводо неме ондобойдылар. Ончолорынын чырайлары соок, бастыралары јаан учурлу керектер керегинде куучындажадылар, философствовать эдидилер, чынын көрөр болзо, ишмекчилер олардын көзинче коомой курсак јийдилер, јастык жок уйуктайдылар, бир кыпта одус-төртөн кижиден уйуктайдылар, айландыра чык, клаптар, јыт, айландыра нравственный ару эмези... Онын учун мен сананадым, јакшы јараш куучындардын учуры мындый: бойы да, өскө дө улус неме билбезин дегендий. Бар неме балкаш ла јаман кылыктар... Мен кату кеберлү чырайларды көрөрүнөн јалтанадым, онойдо ок јаан учурлу куучындар угарын. Унчукпазабыс артык болор!

Л о п а х и н. Мен эртен тура беш час јеткелекте турадым, энбирге јетире иштенедим, менде өскө дө улустын, бойымнын да акчам јаантайым болот, мени кандый улус

курчап турганын мен көрүп жадым. Ак-санаалу ла жакшы улустын тоозы ас болгонын билип аларга кандый бир иш баштаар керек. Кезик аразында уйку келбегенде мен сана-надым: кудай биске учы-кыйузы жок агаштар, элбек јалан-дар, элбек аргалар берген, онон улам көрөр болзо, бис чындык ла улу болор учурлубыс...

Любовь Андреевна. Слерге улу улус керек боло берди бе... Олор чөрчөктө лө жакшы, јүрүмде болгондо, кижжи коркудат.

(Сценанын тјуби јаар гитараны ойногончо Епиходов өдүйн јат.)

Любовь Андреевна *(санааркан)*. Епиходов браа-дыры...

Аня *(санааркан)*. Епиходов клеет.

Гаев. Күн јабызай берди, господалар.

Трофимов. Эйе.

Гаев *(тын эмес, декламировать эдин тургандый)*.

О, ар-бүткен, јаражынды, сен өчпөс јаркынла јарыйдын, ончо немени керексибейдин, бис сени энебис деп адайдыбыс, сенде јүрүм ле өлүм кожо, сен јүрезин, өл ок өйдө бузып оододын.

Варя *(жайнап)*. Таайым.

Аня. Таай, слер база ла ба!

Трофимов. Слер сарызын ортозы јаар, ол артык болор.

Гаев. Мен унчукпайдым, унчукпайдым.

(Ончолоры санааркаган отурылар. Тым. Фирстын араайын кимиректегени угулат. Кенетийин тегериден эмик үзүлгөндий табыш угулала, кунукчылду араайын јоголо берет.)

Любовь Андреевна. Бу не?

Лопахин. Билбейдим. Байла, кайда-кайда ыраактагы шахтада көнөк үзүлип түшкен болор. Байла, ыраак болгон болор.

Гаев. Айса болзо, кандый куштын үни... Карачиленге түней.

Трофимов. Ол эмезе үкү...

Любовь Андреевна *(чочыйт)*. Ненин де учун меге коркушту. *(Тым.)*

Фирс. Јеткер алдында база ондый болгон: боро үкү де эткен, самовар тегиннен тегин турала табыштанган.

Гаев. Кандый јеткердин алдында?

Фирс. Јайым алдында. *(Тым.)*

Любовь Андреевна. Билереер бе, најылар, энир кире берди, баралыктар. *(Аняга.)* Сенин көзин јашту... Сен канайтын, бала? *(Оны кучактайт.)*

А н я. Бу тегин неме, эне. Кем јок.

Т р о ф и м о в. Кем де келип јат.

(*Базып јүрген кижнн көрүннп келди, эски ак фуражкалу, пальтолу; ол калангы.*)

К и ж и. Мен шак мынайда станцияга барып болорым ба?

Г а е в. Једеригер. Бу јолло барыгар.

К и ж и. Слерге јаан быйан болзын. (*Јөткүрп.*) Күн сүрекей јакшы... (*Декламировать эдет.*) Карындажым менин, кыйналган карындажым... Волганын јарадына чык, ондо кемнин онтузы... (*Варяга.*) Мадемуазель аштаган јошкынга бир одус акча беригер...

(*Варя коркуйла кыйгырат.*)

Л о п а х и н (*чугулду*). Кандый ла јаман неме кемјилу болотон!

Л ю б о в ь А н д р е е в н а (*манзаарып*). Алыгар... бу слерге... Түней ле, алтын да болзо алыгар...

К и ж и. Јаан быйан болзын! (*Јүре берди.*)

(*К а т к ы.*)

В а р я (*коркуганча*). Мен барадым... мен јанадым... Ах, энем, айылдагы улуска јиир-ичер неме јок, слер дезе, ого алтын акчаны берип ийдигер.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Мендий тенекти кайдатан эдигер! Мен айылым да берип ийерим. Ермолай Алексеевич, слер меге база төлүге береер!..

Л о п а х и н. Угадым.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Баралыктар, господалар, ой јеткен. Варя, бис сени чек кудалап салдыбыс, уткуп турум.

В а р я (*ыйлаганча*). Эне, ондый немеле ойноорго јарабас.

Л о п а х и н. Охмелия, сен монастырьга бар...

Г а е в. Биллиард ойнобогоным удай берди—колдорым тырлажат.

Л о п а х и н. Охмелия, о, нимфа, бойыннын мургулинде мени ада!

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Баралыктар, господалар. Удабай ужинать эдер керек.

В а р я. Ол мени коркытты. Јүрегим эмдиге јетире согылганча.

Л о п а х и н. Господалар, 22 августта вишнялу сад садылар деп база такып айдадым. Бу керекти сананыгар! Сананыгар!

(*Трофимов ло Анядан өскөлөри бастыразы баргылайт.*)

А н я (*каткырат*). Байа өткөн кижиге алкыш болзын, ол Варяны коркуткан учун эмди бис экү арттыбыс.

Т р о ф и м о в. Бис бойы бойыбысты сүүр болорыбыс деп ол коркуп, кере тўжўне бистен ырабайт. Ол бойынын меези ас бажыла бис сүүштег бийик болгоныбысты ондобойт. Ырысту ла жайым болорго бис оок-тобыр көлөткөдий буудак немелерди өдүп барары бистин амадубыс болуп жат. Ичкеери! Бис ыраактагы күйүп турган жаркынду жылдыска, ичкеери токтомы жоктон браадырыс! Ичкеери! Артпагар, нажылар!

А н я (*колдорыла жангып*). Слер кандый жакшы сөстөр айдадыгар! (*Тым.*) Бүгүн мында кандый жакшы!

Т р о ф и м о в. Эйе, бүгүнгү күн сан башка.

А н я. Слер меня канайтыгар, Петя? Мен алдындагы чылап вишнялу садты не сүүбей жадым? Мен оны онойдо эрке сүүгем, жердин үстүнде бистин садтан артык жер жок деп бодойтом.

Т р о ф и м о в. Бастыра Россия бистин сад. Жер жаан, ондо кайкамчылу жерлер көп. (*Тым.*) Сананыгар, Аня: слердин таадагар, таадагардын адазы, слердин бастыра угы-төзигер крепостниктер болгон, оlorдын колдорында тынду улустар болгон, онын учун слер кажы ла вишнядан, кажы ла жалбырактан, кажы ла агаштан тынду улустар көрүп турганын сеспейдигер бе. Оlor слердин колдо болгоны слерди бастырагарды кубулткан, эмди де, слердин энегер, слердин таайыгар, эжигинин бозогозын алтатпас улустардан төлүге алып, журтап тургандарын сеспейдигер. Бис артып калганыбыс, жартап айтса, эки жүс жылга, бисте озогы жүрүм-жадын керегинде аайлу-башту шүүлте эмдиге жетире жок, онын учун бис эрикчил болгонына комудап, философствовать эдедибис, ол эмезе кабак ичедибис. Жаны жүрүм, конок конорго болуп, озогызын жок эдер керек, оны жок эдери кыйында, үзүк жок улу иште болгоны сүрекей жарт. Онызын ондогор, Аня.

А н я. Бистин журтаган тура, бистин тура эмес болгоны удай берген, мен оны таштап барарым деп слерге сөзимди берип турум.

Т р о ф и м о в. Слерде тўлкүүрлер бар болзо, колодецке таштайла барыгар. Салкындей жайым болыгар.

А н я (*омок*). Слер кандый жакшы сөстөр айттыгар!

Т р о ф и м о в. Меге бүдигер, бүдигер, Аня! Менин жажым одуска жетпеген, мен жиит студент, мен көпти көргөм! Кыш келгенде мен оорула аш жок отурадым, тербезендий жокту—салым мени канайтпады деп айдар, мен кайда болбодым деп айдар. Ондый да болзо, менин тыным жарты жок

немеге иженет. Мен ырыс болорын сезедим, Аня, мен оны көрөдим...

А н я (санааркан). Ай чыгып келди.

(Епиходов ол ок кунукчыл ойынды ойногону угулат. Ай өрө көдүрилет. Кайда да, теректин жанында Варя Аняны бедиреп кычырат: „Аня! Сен кайда?“)

Т р о ф и м о в. Эйе, ай чыгат. (Тым.) Ырыс бу, ол келип жат, там ла жууктап клееди, мен онын базыдын угадым. Бис оны көрөлө, оны таныбазыбыс, онон кандый жеткер болор? Оны өскөлөри көрөрлөр!

В а р я н ы н ь ң и. Аня! Сен кайда?

Т р о ф и м о в. База ла Варя! (Чугулду.) Кижинин кыжуу курар!

А н я. Канайдар? Суу жаар баралыктар. Ондо жакшы.

Т р о ф и м о в. Баралыктар. (Бардылар.)

В а р я н ы н ь ң и. Аня! Аня!

К ö ж ö г ö

ЎЧИНЧИ ДЕЙСТВИЕ

Гостиная. Оны залдаг арка бөлүп жат. Люстра күйет. Коштой кыпта экинчи акта айдылган еврейский оркестр ойногону угулат. Залда гранд ронд танцевать эдип турдылар. Симеонов-Пищиктин үни: „Променаде а уне паире!“ Гостинаяга баштапкы эжерде П и щ и к л е Ш а р л о т т а И в а н о в н а, экинчизинде Т р о ф и м о в л о Л ю б о в ь А н д р е е в н а, үчинчизинде—почтовый чиновник ле А н я, төртинчизинде—станциянын начальниги ле В а р я, онон до өскөлөри. Варя араайын ыйлап, көзинин жажын арчып турат. Калганчы эжерде Д у н я ш а. Гостиныйла браадылар. Пищик кыйгырат: „Гранд ронд, полонез!“ ле „Лес кавалиерс а геноух ет ремериез вос дамес!“

Фирс фрак кийип алган подносто сельтерский суу тургузып алган. Гостиныйга П и щ и к л е Т р о ф и м о в кирдилер.

П и щ и к. Менин семизим коркушту, онон эки катап жаманданып барып келдим, канайда айдылатан эди, үүрге кожулган болзон үрзен үр, үрбезен куйругыгла булга дежетендер эмес беги. Менин су-кадыгым аттый. Менин өлгөн адам, ол жерде жакшы жүрзин, бистин угы-төзибис жебрен чактагы ук, бистин Симеонов-Пищик деп угубыс Калигула сенатка отургускан аттан башталган деп куучындаган... (Отурат.) Бир жеткер, акча жок! Аштаган ийт жаныс этке ле бүдет... (Козырыктайт, бу ок өйдө ойто ойгонот.) Онойдо ок мен... акча ла керегинде куучын баштайдым...

Т р о ф и м о в. Чындап та айтпаза, слердин кеберигерде аттын сомы билдирет.

Пищик. Канайдар... ат јакшы мал... атты садарга да јараар...

(Коштой кыпта биллиард ойногону угулат. Залда арканын алдында Варя көрүнүп келди.)

Трофимов *(өчөштирет)*. Мадам Лопахина! Мадам Лопахина!

Варя *(чугулду)*. Тазап калган барин!

Трофимов. Чын мен тазап калган барин, онымла оморкоп турум!

Варя *(ачурканып сананат)*. Музыканттарды јалдап алгандар, јалын неле төлөйтөн? *(Барды.)*

Трофимов *(Пищикке)*. Слер бойыгардын жүрүми-герде проценттер төлөөргө акча бедирешке берген ийде-күчигерди, өскө неге-неге тузаланган болзогор, бу ийде-күч јерди антарарга да једер эди.

Пищик. Ницше... философ... улу јаан... аайы-бажы јок керсү кижы, бойынын сочинениелеринде куурмак акчалар эдерин јарадып турганын бичийт.

Трофимов. Слер Ницшени кычырдыгар ба?

Пищик. Је... Меге Дашенька куучындаган. Менин айалгам андый, эмди ле куурмак акча эткедийим... Сонзун үч јүсти төлөөр керек... Јүс одузын таап алдым... *(Манзаарып, кармандарын сыймайт.)* Акча јылыйган! Акчамды таппай калдым! *(Бйламзырап.)* Акча кайда? *(Сүйүнчилү.)* Олор бу кыптын алдында эмтир... Соок терим де чыгып келди...

(Любовь Андреевна ла Шарлотта Ивановна киргилеп келдилер.)

Любовь Андреевна *(лезгинканы кожондойт)*. Леонид ненин учун эмдиге јетире удап јат? Ол городто нени эдип јат? *(Дуняшага.)* Музыканттарга чай беригер...

Трофимов. Саду, байла, болбогон болор.

Любовь Андреевна. Музыканттар да темей келгилеген, балды да бис тегин јерге баштадыбыс... Је, кем јок. *(Отурып, араайын кожондойт.)*

Шарлотта *(Пищикке бир колодо көзөр берет.)* Бу слерге бир колодо көзөр, кандый бир көзөрдү темдектеп алыгар.

Пищик. Темдектеп алдым.

Шарлотта. Көзөрдү собырыгар. Сүрекеј јакшы. Эмди бейин беригер, менин эрке господиним Пищик. Айын, цвай, драй!¹ Эмди бедирегер, ол көзөр слердин карманы-гарда...

¹ Айн, цвай, драй — бир, эки, үч.

Пищик (карманынан көзөр чыгарат.) Эштинин сегис көзи, чып-чын! (Кайкап.) Слер оны көрзөгөр!

Шарлотта (алаканында көзөрлү, эмди Трофимовко). Үстүнде кандый көзөр, түрген айдыгар?

Трофим. Канайтсын! Эштинин абакайы.

Шарлотта. Жараган! (Пищикке.) Же? эмди үстүнде кандый көзөр.

Пищик. Кајылдын тузы.

Шарлотта. Жараган!.. (Алаканыла согордо, колындагы көзөр жоголо берет.) Бүгүн кандый жакшы күн! (Ого үй кижинин үни полдын алдынан каруу берип тургандый: «О, күн десе күн, сүрекей жакшы күн, сударыня».) Слер менин жаражым, сананган санаам, слер... (Үн: „Слер, сударыня, менин күйүмө жарайдыгар“.)

Станциянын начальниги. Сүрекей, бойы бойыла куучындажар госпожа, браво!

Пищик (кайкап). Слер оны көрзөгөр! Кайкамчылу Шарлотта Ивановна... Мен слерди сүйүдим...

Шарлотта. Сүйүдеер бе? (Ийиндерин кызынат.) Слердин сүйүр аргагар бар ба? Жакшы киж, же коомой музыкант.

Трофимов (Пищиктин ийинине согот). Слер торт ло аттын бойы...

Шарлотта. Көрүгер деп сурайдым, база ла бир фокус! (Стулдан жабынчы алат.) Бу сүрекей жакшы жабынчы, мен оны садарга турум... (Серпийт.) Кем-кем садып алар күүндү эмеш пе?

Пищик (кайкайт). Слер көрзөгөр оны!

Шарлотта. Айн, цвай, драй! (Жабынчыны түрген көдүрерде онын ары жанында Аня туру, ол реверанс эделе, энези жаар жүгүрет, энезин кучактайла, ошто зал жаар барарда, улус оны колчабыжула үйдежет.)

Любовь Андреевна (колын чабыштырат). Браво, браво!..

Шарлотта. Эмди база! Айн, цвай, драй! (Жабынчыны көдүрерде, онын ары жанында Варя туру, ол улуска мўргүйт.)

Пищик (кайкап). Слер оны көрзөгөр!

Шарлотта. Божогон! (Пледти Пищиктин үстүне чачала, реверанс эделе, зал жаар жүре берет.)

Пищик (онын кийининен мөгдейт.) Коркуштуузын... Кандый? Кандый эмтир? (Жўре берби.)

Любовь Андреевна. Леонид эмдиге жетире жок. Ол эмдиге жетире городто нени эдиң турганын ондоп турганым жок! Эмди ончо неме божогон, имене садылган, ол эмезе саду болбоды ба, жарты жокко неге учурлап узадар оны.

В а р я (оны токунадын). Таайым садып алган, мен ого бүдүп жадым.

Т р о ф и м о в (шодылганду). Эйе.

В а р я. Жаанабыс ого керё бичик ийе берген, ол бичикле төлүни төлөп, соңында ойто берер. Ол Анянын учун. Таайыма кудай болужар деп мен иженедим.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Ярославльдагы жаанабыс онын адын адап, имениени садып аларга он беш мун салковой акча ийе берген, чынынча болзо, бу акча проценттерди де төлөп чыгарга жетпес. (Колдорула жүзүн бөктөйт.) Бүгүн менин салым-коногымнын аайына чыгарлар, салымнын аайына...

Т р о ф и м о в (Варяны өчөштирет). Мадам Лопахина!

В а р я (чугулду). Үредүзүн божотпос студент! Эки катап университеттен де сүрдирген.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Сен, Варя, неге чугулданып турун? Ол сени Лопахинле өчөштиргенинде не бар? Күүндү болзон—Лопахинге бар, ол жакшы, жалакай кижин. Күүнинин жок болзо—барба; сени, Варя, албадап турган кижин жок...

В а р я. Мен бу керекке аярулу көрдөдүм, эне, чикезин айдар керек. Ол жакшы кижин, мен оны жарадарым.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Же барзан. Нени сакыйтан, ондобой турум!

В а р я. Эне, мен ого бойым сөсти озо канайда айдатам. Эки жылдын туркунына меге ол керегинде айдадылар, ол дезде унчукпайт, ол эмезе кокырлайт. Мен ондойдым. Ол байып жат, онын керектери көп, мени аяарар ой ондо жок. Менде акча бар болгон болзо, жүк ле жүс салковой бар болгон болзо, мен ончо немени таштап, мынан ыраак жүрө берер эдим. Монастырьга да барар эдим.

Т р о ф и м о в. Жараган!

В а р я (Трофимовко). Студент керсү болор учурлу! (Жымжак көзүндө жашту.) Петя, слердин кеберигер кандый коомой боло берген, слердин карыганыгарды! (Ыйлабай, Любовь Андреевнага.) Иш жогына сырагай чыдап болбойдым, эне. Меге кажы ла минутада нени-нени эдер керек.

(Яша кирди.)

Я ш а (каткызын жүк ле тудунын). Епиходов биллиардтын кийин сындырды!.. (Жүрө берди.)

В а р я. Епиходов не учурлу мында? Оны биллиард ойноорго кем божоткон? Мен бу улусты ондобойдым... (Жүрө берди.)

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Петя, слер оны өчөштирбергер, онын короны тегин де көп.

Т р о ф и м о в. Ол ойинен өткүрө күүренет, улустын керектерине кирижет. Узун жайдын туркунына меге де, Аня-

га да амыр бербеген, бис экүнин ортодо сүүш болбозын деп коркуп турган. Онын кандый кереги бар? Мен ондый немеден ыраак болгом, жаман неме сананбагам да. Бис сүүштен бийик.

Любовь Андреевна. Мен, байла, сүүштен жабыс болорым. (*Сүрекей манзаарат.*) Леонид ненин учун эмдиге жетире жок? Имение садылган ба, жок по билер керек? Жеткер меге сан башка билдирет, онын учун нени сананатанын билбей де турум... Мен эмди де кыйгырып ийерим... сананбаган тенексү немелер де эдерим. Петя, мени корулагар. Ненинени куучындагар, куучындагар...

Трофимов. Имение бүгүн садылган ба, садылбаган ба, түйней эмес пе? Бу керек божогоны удаган, ойто жана барар жол туй бүдүп калган. Токунагар, эркем. Бойын меке-лебес керек, жүрүмде бир катап чыннын көзине чике көрөр керек.

Любовь Андреевна. Кандый чыннын? Слер кайда чын, кайда төгүн болгонын көрдигер, мен десе көзимнин чогы жылыгандый эш-неме көрбөйдим. Керектү сурактарды слер жалтанбай бүдүредигер, же слер айдыгар, бу айса болзо, слер жиит болгоныгардан ла бойыгардын сурагаарды чене-беген учун эмеш пе? Слер жалтанбай ичкеери көрөдигер, бу айса болзо, слер неме көрбөй турганыгар ла коркушту неме сеспей турганыгарда, ненин учун десе, жүрүм слердин жиит көзигерден эм тургуза бөктү болгонынын шылтузы эмес пе? Слер жалтанбас, ак-чек санаалу, же слер сананыгар, слер меге кичинек те болзо килегер. Менин адам-энем, таадам бу турада журтагандар, мен база мында чыккам, мен бу тураны сүүп жадым, вишнялу сад жогына менин жүрүмим не учурлу болгонын ондобойдым, тын керек болзо, мени кожо садыгар. (*Трофимовты кучактайт, онын мандайына окшойт.*) Менин уулым сууга мында түшкен... (*Бйлайт.*) Меге килезеер.

Трофимов. Мен бастыра бар-жогымла слердин ачу-короноорды үлежип турум.

Любовь Андреевна. Же оны өскө сөстөрлө айдар керек... (*Колплат чыгарарда, телеграмма жерге түжөт.*) Бүгүн менин санаам канайда туйукталганын слер билип те болбозыгар. Мен мындагы табышка чыдабайдым, мен бастыра бойым тырлажадым, бойымнын кыбыма барып болбойдым, табыш жок жерде мен коркыйдым. Мени жамандабагар, Петя... Мен слерди баламдый сүйдим. Мен слерге Аняны кыйалта жоктон берер эдим деп чертенедим, жангыс ла, эркем, үренер керек, үредүни божодор керек. Слер бир де иш этпейдигер, жүрүм слерди бир жерден бир жерге чачат, бу ончозы кайкамчыкту... Чын айдадым ба? Эйе бе? Са-

гал ла база нени-нени эдер керек, кандый да болзо, бссин...
(*Каткырат.*) Слер каткымчылу!

Т р о ф и м о в (*телеграмманы көдүреле*). Менин жараш болор күүним жок.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Бу телеграмма Парижтен. Күнүн сайын аладым. Кече де, бүгүн де. Ол кийик кижини база ла оорып жат, ого катап ла коомой... Ол жаманын таштазын деп сурайт, келзин деп жайнайт, чынынча болзо, меге оноор, Парижке, барып, онын жанында болор керек. Слер, Петя, мен жаар кезе көрдигер, же нени эдетен, нени эдетен, эркем, ол оору, ол жаныскаан, ырыс ондо жок, ондо оны кем көрөр, жастыралар этпезин деп кем көрөр, эмденер эмди ойинде кем ого берер? Мында жажыар неме жок, мен оны сүүп жадым, онызы жарт. Сүүп жадым, сүүп жадым... Бу менин мойнымда буулап салган таш, бу ташла кожо мен суунын түби жаар түжедим, же мен бу ташты сүүп жадым, онызы жогына менин жүрер аргам жок. (*Трофимовтын колын тын тудат.*) Петя, мен керегинде жаман неме сананбагар, меге база бир де неме айтпагар, айтпагар...

Т р о ф и м о в (*көзи жаштанып*). Кудайдын учун, жартын айткан учун жаманым таштагар: ол слерди тоноп салган ине!

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Жок, жок, жок, онойдо айтпагар... (*Кулактарын бөктөйт.*)

Т р о ф и м о в. Ол жаман кижини, ол керегинде жангыс слер билбей жадыгар! Ол жаман кижини, эш немеге турбас...

Л ю б о в ь А н д р е е в н а (*чугулын тудунын*). Слер жирме алты ба, жирме жети бе жашту, же эмдиге жетире экинчи класстын гимназисти!

Т р о ф и м о в. Ондый болгойло!

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Кату болор керек, слерди сүүген улусты билер керек. Бойыгар база сүүр учурлу... сүүр керек! (*Чугулду.*) Эйе, эйе! Слерде ачык-жарык санаа база жок, слер куру, каткымчылу, быжар кижини.

Т р о ф и м о в (*алан кайкап*). Бу нени айдат!

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. „Мен сүүштен бийик!“ Слер сүүштен бийик эмес. Фирстин айтканынча болзо, једикпестү кижини. Слердин жажыгарда сүүгени болорго јарабас!..

Т р о ф и м о в (*алан кайкап*). Бу коркушту неме! Бу нени айдат?! (*Бажын тудунганча зал жаар түрген барат.*) Бу коркушту... Мен чыдап болбойдым, мен барадым... (*Барат, бу ок өйдө ойто келет.*) Бистердин ортобыста бирлик жок! (*Јүре берди.*)

Л ю б о в ь А н д р е е в н а (*ээчий кыйгырат*). Петя, сакып алыгар! Каткымчылу кижини, мен кокырладым! Петя!

(*Коштой кыпта кем де тепкишле түрген барганы угу-*

лат, кенетийин кижси жыгылган табыш угулат. Аня ла Воря элден озо кыйгырала, онын кийининде каткыргылайт.)

Любовь Андреевна. Ондо не боло берди?

(Аня јјгјрип келди.)

Аня (каткырат). Петя, тепкиштен жыгылган! (Јјгјре берди.)

Любовь Андреевна. Бу Петя кандый каткымчылу кижси...

(Станциянын начальниги залдын ортозына туруп алала, А. Толстойдын „Килинчектј“ деген куучынын кычырат. Ол тоолу строчкаларды кычырганын угадылар, је коштой кыптан вальс ойногону угуларда, кычырыш токтой берди. Трофимов, Аня, Воря ла Любовь Андреевна коштой кыптан чыктылар.)

Любовь Андреевна. Је, Петя... Је жарык санаалу... менин јаманым таштагар деп сурайдым... Барып танцевать эделиктер... (Петяла танцевать эдет.)

(Аня ла Воря танцевать эткилейт.)

(Фирс кирип келеле, тайагын тууразындагы эжикте коштой јолдойт. Јаша гостинийдан келеле, танцевать эткенин кјрбт.)

Яша. Не болды, таадак?

Фирс. Тымулайдым. Озогы ойлјрдј балдарда генералдар, барондор, адмиралдар танцевать эткендер, эмди десе почтанын чиновниктерине ле станциянын јаанына элчи ийе-дибис, је озор до кјүн-кјч јогынан келгилейт. Мен бош ло коомойтый бердим. Олгјн барин, таадабыс, бастыра оорудардан ончо улусты сургучла эмдеген. Мен сургучты кјүнјн сайын јийдим, бир јирме јыл болор, айса болзо, онон до кјп болор, айса болзо, мен онын ла шылтузында эмдиге јетире олбјдим.

Яша. Сен таадак кјјниме тийдин. (Эстейт.) Сен капшагај олгјн болзон.

Фирс. Эх, сен... једикпестј кижси! (Кимирирет.)

(Трофимов ло Любовь Андреевна залда танцевать эделе, онын кийининде гостинийда танцевать эткилейт.)

Любовь Андреевна. Мерси. Мен эмеш отурагам... (Отураат.) Арыдым.

(Аня кирди.)

А н я (*манзаарып*). Јаны ла кухняда кандый да кижн вишнялу сад бугун садылган деп айткан.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Кемге садылган?

А н я. Кемге сатканын айтпаган. Јуре берген. (*Трофи-мовло танцевать эткилейт, экилези баргылайт.*)

Я ш а. Ондо кандый да карыган, окко кижн айткан.

Ф и р с. Леонид Андреевич эмдиге јетире јок, келбеген. Јенил демисезон пальтолу, соокко алдырдан маат јок. Эх, јит—неме ондобос кулу ине!

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Мен тургуза ла ол берерим. Яша, барып кемге садылганын угуп келигер.

Я ш а. Ол карыган јуре бергени удай берди. (*Каткырат.*)

Л ю б о в ь А н д р е е в н а (*эмеш ачурканып*). Слер неге каткырадыгар? Неге суунедигер?

Я ш а. Епиходов суурекеј каткымчылу. Куру кижн.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Фирс, именини садып ийзе, слер кайда барарыгар?

Ф и р с. Кайдаар барзын деп јакарзагар, оноор барарым.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Сенин јузинг ненинг учун мындыј? Сен ооруп турун ба? Сен барып уйуктаган болзон...

Ф и р с. Эйе... (*Каткырып.*) Мен уйуктаарга барзам, мен јогына керекту немени кем экелер, кем јакару берер? Бастыра турада јаныс мен иштенедим.

Я ш а (*Любовь Андреевнага*). Любовь Андреевна! Слер быйанду болыгар, мен слерден бир сурак сурайын деп! Ојто такып Париж јаар барзагар быйан эдип мени кожо алыгар. Мен мында сырангај артып болбозым. (*Кайа коруп, жарым јнденет.*) Слерден јажыгар неме јок, слер бойыгар коруп јадыгар ине, бистин ороондо культура јок, албатызынын кылык-јаны јаман, ого јзеери кунукчыл, азырал база коомой, Фирс дезе база јакталып, јузун-јуур јаабас куучын ајдат. Быйаныгар јетиригер, мени кожо алыгар!

(*Пищик кирди.*)

П и щ и к. Слерден сураарга јоп беригер... бир ле вальсла, јаарай... (*Любовь Андреевна оныла кожо барат.*) Коркийегим, не де болзо, мен слерден јус сегизен салковойды аладым... Аларым... (*Танцевать эдет.*) Јус сегизен салковой ... (*Зал јаар баргылады.*)

Я ш а (*араайын кожондойт*). „Токунал јок санаамды сен билерин бе...“

(*Залда боро цилиндрлу, чоокыр панталонду кижн кол-*

дорыла жаныйт; табыш угулат: „Сўрекей, Шарлотта Ивановна!“)

Д у н я ш а (*пудраланарга токтой тўшти*). Барышня меге танцевать эт деп жакарат—кавалерлер көп, дамалар ас—танцевать эткенинен менин бажым айланат, жүрегим согулат. Фирс Николаевич, меге почтадан келген чиновник коркушту сөс айткан, менин тыныжым бадышпай барды.

(*Музыка токтой берди.*)

Ф и р с. Ол сеге нени айтты?

Д у н я ш а. Слер чечектий деп айткан.

Я ш а (*эстейт*). Неме билбези ине... (*Жўре берди.*)

Д у н я ш а. Мен чечектий... Кылык-жаным јакшы кыс, эрке сөсти сўўп јадым.

Ф и р с. Сенин бажын айланар.

(*Епиходов кирди.*)

Е п и х о д о в. Слер, Авдотья Федоровна, мени көрөр кўўнигер јок... мени курт-коныска бодойдыгар. (*Ўшкўрет.*) Эх, жүрўмимди.

Д у н я ш а. Слерге не керек?

Е п и х о д о в. Айса болзо, слердин шўўлтегер чын. (*Ўшкўрет.*) Је мен слерге ачык-јарык куучындайын, слер мени амыр јок эттигер. Мен бойымнын ўле-коногымды билерим, кажы ла кўн кандый-бир јеткер болбогончо өтпөйт, је мен ого ўренип калгам, бойымнын салымыма кўлўмзиренип көрөдим. Слер меге сөзигерди берген де болзогор, је мен дезе...

Д у н я ш а. Кийининде куучындажарыбыс, эмди мени јаныскаан артырыгар деп сурайдым. Мен сананадым. (*Веерле ойнойт.*)

Е п и х о д о в. Кўнўн сайын меге јеткер табарат, мен мынайда айдарым, мен јаныс ла кўлўмзиренедим, кезикте каткырадым.

(*Залдан Варя кирди.*)

В а р я. Сен эмдиге јетире барбаган ба, Семен? Сен кандый кўўни јок кижии болгон. (*Дуняшага.*) Дуняша, бар мынан. (*Епиходовко.*) Сен ол эмезе биллиард ойноп, кий сындырадын, эмезе айылчы кижии чилеп гостиныйда базып жүредин.

Е п и х о д о в. Онын учун слер менен төлў некеер учурыгар јок.

В а р я. Мен некеп турганым јок, айдып јадым. Иш эдип турганын јок, ары-бери базып ла жүредин. Конторщикти танин учун тудуп турганы јарт эмес.

Е п и х о д о в (*жарбынын*). Мен иштеп жадым ба, курсак ичедим бе, миллиард ойнойдым ба, бу немелер керегинде неме ондоор, жаан улус куучындаар аргалу.

В а р я. Сен меге ондый сөстөр айдарга умзанадын ба! (*Чугулду.*) Барыяндан ба? Онойдордо, мен эш-неме ондобой жадым ба? Кедери бар мынан! Тургуза ла!

Е п и х о д о в (*коркуган*). Мен слерди аайлап куучындагар деп сурайдым.

В а р я (*бойын бойы билинбей*). Тургуза ла мынан тайыл! Тайыл! (*Ол эжик жаар базарда, оны ээчий барат.*) Жирме эки жеткер! Сенин мында жыдын да жок болзын! Менин көзим сени көрбөзүн. (*Епиходов чыга берди, онын үни: „Мен комуудаарым!“*.) А, сен ойто келип жадын ба? (*Эжиктин жанындагы Фирстин тайагын алат.*) Кел... кел... кел, мен сеге көргүзөрем... А, сен келип жадын ба? Клеедириң бе? Ме сенин үлүүң... (*Талайарда, эжиктен Лопакхин кирди.*)

Л о п а х и н. Быян болзын слерге.

В а р я (*чугулду ла каткылу*). Мен бурулу!

Л о п а х и н. Кем жок. Күндүгөр учун слерге быян.

В а р я. Быян айткадый керек эмес. (*Озо ырайт, кайра бурулала, жылжак үниле сурайт.*) Мен слерди тын соктым ба?

Л о п а х и н. Жок. Кем жок... Тижик байла, жаан болор болбой.

З а л д а ү н д е р: Лопакхин келген! Ермолай Алексеич!

П и щ и к. Көрөрүн көрдүм, угарын угадым... (*Лопакхин-ле окшожот.*) Менин эркем, сенен коньяк жытанат. Бис мында база жыргайдыс.

(*Любовь Андреевна кирди.*)

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Бу слер бе, Ермолай Алексеич? Не удадыгар? Леонид кайда?

Л о п а х и н. Леонид Андреич менле кожо келген, кийининде клеедири.

Л ю б о в ь А н д р е е в н а (*манзаарып*). Же, не? Саду болгон бо? Айдыгар!

Л о п а х и н (*уялган кептү, бойынын сүйүнип турганын жажырат*). Саду төрт час киреде божогон... Бис поездке сондойло, тогус жарым часка жетире сакыырга келишкен. (*Уур тынат.*) Уф! Менин эмеш бажым айланат...

(*Гаев кирди; он колында садып алган немелер, сол колыла көзинин жажын арчийт.*)

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Не, Леня? (*Чыдап болбой, ыйламзырап.*) Кудайдын учун капшай...

Гаев (ого бир де сөс айтпай, колыла жаңыйт; Фирске ыйлап). Ал... Мында анчоустар¹, керченский селедкалар... Мен бүгүн курсак ичпедим... Мен көп кыйын көргөм! (Биллиард ойноор кыптын эжиги ачык, Яшанын үни: „Јети ле он сегис!“ Гаевтин жүзи кубула берди, ол ыйлабай жат.) Мен арыдым. Фирс меге кийинерге өскө кийим бердин бе. (Залды кечире бойынын кыбына барат, Фирс ээчий кирет.)

Пищик. Садуда не? Куучындагар!

Любовь Андреевна. Вишнялу сад садылган ба?

Лопухин. Садылган.

Любовь Андреевна. Кем садып алган?

Лопухин. Мен садып алгам. (Тым.)

(Любовь Андреевна санааркаган туру, ол стол ло креслонунг жанында турбаган боязо, жыгылар эди. Варя курсындагы тўлкүўрлерди чечип, јерге таштайла, жүре берди.)

Лопухин. Мен садып алгам! Сакып алыгар, господа-лар, менин бажым айланат куучынданып болбойдым... (Каткырат.) Бис садуга келзебис, Дериганов ондо эмтир. Леонид Андреичте он беш ле мун, Дериганов ажыра одус мунды берип салган. Мен бу керекти көрүп турала, төртөнди бердим. Ол төртөн бешти берди. Мен дезе бежен бешти. Ол бештен кожот, мен дезе онног кожомдым... Ого ло божоды. Мен алымнан ажыра тогузонды береримде, меге артып калды. Вишнялу сад эмди менин! Менин! (Каткырат.) Менин кудаим, вишнялу сад менин! Мен эзирик, мен санаамнан астыктым, меге онойдо билдирет деп айдыгар... (Буттарыла тепсенет.) Менин адам ла таадам межиктеринен турала көргөн болзо, олардын соктырткан Ермолайы, бичик билбес Ермолайы, кышкыда өдүк јок жүрген Ермолайы эмди јер үстүнде болбогон јараш имение садып алганын көргөн болзо! Менин таадам ла адам кул болгондор, оларды, керек дезе, кухняга да божотпогон имениени эмди садып алдым. Мен уйуктап јадым ба, бу ончозы меге куулгазын болуп эбелет пе... Бу слердин санаа-шўўлтегердин јарты јок энчизи... (Тўлкүўрлерди алып, эрке кўлмзиренет.) Тўлкүўрлерди чачып, олар эмди ээ эмес болгонын көргүзет... (Тўлкүўрлерди шыгырадат.) Је, эмди түней ле. (Оркестр ойноп чыкты.) Эй, музыканттар, ойногор, мен слерди угайын! Ермолай Лопухин вишнялу садты малтала кескенин, агаштар јерге жыгылганын көрөргө келигер! Бис-

¹ Анчоус—оок балыктар

тер мында дачалар тударыбыс, бистин үйенин јашөскүрими мында јангы јүрүм көрөрлөр... Музыка, ойно!

(Музыка угулат. Любовь Андреевна стулга отурала, ачу-корон ыйлайт.)

Л о п а х и н *(үредип)*. Ненин учун, неден улам менин айтканымды укпадыгар? Бир ле болгон немени эмди ойто буруп болбозын, менин эркем, менин јакшынагым. *(Ый-ламзырап.)* Бу бистин чүми јок јүрүмис канайда-канайда капшай кубулган болзо.

П и щ и к *(оны колтыктап, араайын айдат)*. Ол ыйлап јат. Зал јаар баралык, ол јаныскаан артсын... Баралык. *(Зал јаар бардылар.)*

Л о п а х и н. Не болгон? Музыка, чокум ойно! Ончозы менин күүнимле болзын! *(Электеген жеберлү.)* Вишнялу садтын ээзи, јаны помещик клеедири! *(Болгобос јанынан кичинеке столго табарарда, канделябрлар јерге арай ла түйшеди.)* Ончо немелер учун төлөп чыдаарым! *(Пищикле жүре бердилер.)*

(Залда, гостинийда бир де кижги јок, јангыс Любовь Андреевна ыйлаганча отуру. Музыка араайын ойнойт. Аня ла Трофимов тўрген кирип келдилер. Аня энезине јууктап келеле, чөбдөй отура түйшти. Трофимов залга кирер эжиктин јанына артты.)

А н я. Эне!.. Сен ыйлап јадын ба, эне? Эрке, јакшынак менин энем, менин јаражым, мен сени сүүп јадым... Мен сени алкап турум. Вишнялу сад садылган, ол эмди јок болгоны чын, чын, онын учун ыйлаба, эне, сенин јүрүмин келер бйдө... Сенин ак-санаан артып калган... Мениле кожо баралы, мынан баралы, эркем, баралы!.. Бис бу садтан артык јаны сад өскүрип аларыбыс, ол тушта сенин санаан токунап, ырысла толо берер, эниргеери күн канайда јабызайт, онойдо ок сен каткырарын, эне! Эркем, баралы! Баралы!..

К ö ж ö г ö

ТОРТИНЧИ ДЕЙСТВИЕ

Баштапкы акттын декорациязы. Көзнөктөрдө көжөгөлөр дө, картиналар да јок, бир кезек немелер арткан, онызын да садарга тургандый бир јерге чога салып койгон. Кунукчыл. Эжиктин јанында чемодандар, түйүнчектер ле оног до өскө немелер. Сол јанында эжик ачык, оног В а р я ла Анянын үндери угулат. Л о п а х и н сақып туру. Я ш а шампан-

ский урган стакандар тургускан подносту. Епиходов кайырчак буулайт. Сценанын ары жанында табыш. Үйдежерге келген улустын табышы. Гаевтин үни: „Ох! Быйан болзын, карындаштар“.

Яша. Тегин улус үйдежерге келген. Мен мынайда сананадым, Ермолай Алексеич, олор жакшы улус, же билери ас.

(Табыш токтой берди. Гаев ле Любовь Андреевна кирдилер; ол ыйлабай жат, же ондый да болзо, ол эрмектенип болбойт.)

Гаев. Сен олорго акча кабынды берип ийдин, онойдо жарабас, Люба. Онойдо эдерге жарабас! Онойдо эдерге жарабас!

Любовь Андреевна. Мен тудунып болбогом! Тудунып болбогом!

Лопахин *(эжик жаар, олорды ээчий)*. Жалынып, сурап турум! Үдешкени учун бир стаканнан ууртайлыктар. Городтон экелерин санаама да кирбеди, станциядан бир ле полуштоп таптым. Жууктагар! *(Тым.)* Не, господалар! Күүнигер жок по? *(Эжиктен туура базат.)* Билген болзом — садып албас эдим. Ондый болзо, мен база ичпезим. *(Яша подносты отургуштын үстүне чебер тургузат.)* Яша, сен бирди ууртап ийзенг.

Яша. Жакшы атаныгар! Ырысту артыгар! *(Ууртайт.)* Мен слерге чынын айдарым, бу чын шампанский эмес.

Лопахин. Полуштобы сегис салковой. *(Тым.)* Мында коркушту соок.

Яша. Бүгүн атанып жатканда, онын учун от салбаганыс. *(Каткырат.)*

Лопахин. Сен канайып турун?

Яша. Жакшызынып турбай.

Лопахин. Октябрь ай, же жайгы күндий. Иштеерге жакшы болор. Күн чалыйт, жакшы, тым. *(Эжик жаар ла чазы жаар көрөлб.)* Господалар, поездке жетире төртөн жети ле минут артты, ундубагар! Онойдордо, жирме минуттын бажында станцияга атанар керек, мендегер.

(Трофимов пальтолу кирди.)

Трофимов. Мен бодозом, атанарга ой жеткен. Атар белен. Менин калошторымды көрмөс алган болбой, жок. Табылбай калган. *(Эжик жаар.)* Аня, менин калошторым жок. Таппадым!

Лопахин. Меге Харьковко барар керек. Мен слерле кожо жаныс поездте барарым. Харьковто кыштаарым. Мен слерле түймеп, иш жок болгонынан күчим чыкты. Иш жок-

то эригип јадым, колдорымла нени эдерин билбейдим; өскө кижинин колдорынды билдирет.

Т р о ф и м о в. Бис эмди ле атана берерибис, слер керектү ижигерди тургуза ла баштарыгар.

Л о п а х и н. Бир стаканды ууртазан.

Т р о ф и м о в. Ууртабазым.

Л о п а х и н. Онойдордо, эмди Москва жаар ба?

Т р о ф и м о в. Олорды город жаар үйдежип салала, эртен Москва жаар атанарым.

Л о п а х и н. Ондый... Ондый болбой канайтсын, профессор-лор лекция да кычырбай, сенин келеринди сакып јаткан болор.

Т р о ф и м о в. Ондо сенин бир де керегин јок.

Л о п а х и н. Сен университетте үренгинен бейин канча јыл өтти?

Т р о ф и м о в. Јаңы неме сананып тапкан болзон артык болор эди. Бу эски де, угарга да эби јок. (*Калошторын бедирейт.*) Билеригер бе, бис байла, мынайда јолугышпазыбыс, онын учун мен сеге бир јөп берейин деп турум. Сен колдорынды тын јайа тутпа! Колынды јангырын чек ундуп сал. Дачалар тудары, эмезе дачниктерден келер өйдө ээлер болорына иженери—база колло јайып талайганына түней... Кандый да болзо, мен сени сүүп јадым. Сенин сабарларын артисттин сабарларынды чичке, онойдо ок сен билгир, јарык санаалу...

Л о п а х и н (*оны кучактайт*). Јакшы болзын, көөркийим. Айткан сөстөрин учун быян болзын. Керек болзо, менен јолго акча ал.

Т р о ф и м о в. Меге омор не керектү? Керек јок.

Л о п а х и н. Слерде јок ине!

Т р о ф и м о в. Бар. Слерге быян болзын. Мен неме көчүрген учун алгам. Омор мында карманымда. (*Манзаарып.*) Менин калошторым јок!

В а р я. (*Өскө кыптан.*) Бойыгардын јескимчилү немергерди алыгар! (*Эжер калошты сценага чыгара чачат.*)

Т р о ф и м о в. Гм... Бу менин калошторым эмес!

Л о п а х и н. Мен јаскыда бир мун кыра јерге мак отургускам, эмди төртөн мунды иштеп алдым. Менин мак салган кырам чечектеерде кандый јараш картина болгон! Онын учун мен сеге төлүге берерим деп айдып турум, берер аргам бар. Тумчукты не тегин јерге таңкайтар? Мен тегин кижини... чүми јоктон.

Т р о ф и м о в. Сенин адам тегин кижини болгон, менин адам аптекар болгон, онон бир де шүүлте болор учуры јок. (*Лопахин акча кабын чыгарат.*) Артыр, артыр... Меге эки де јүс мун берзен албазым. Мен јайым кижини. Слердин бай да болгоныгар, јокту да болгоныгар, тын баалап турган

немегерди мен эш немеге бодобойдым, мен бу кейде учуп жүрген жумга түней жайым. Мен слер де жогына алдырбазым, мен слерден туура өдөрүм, мен күчтү де, жайым да. Кижик бийик чындыкка барып жат, бийик ырыска барат, ондый ырыс жердин үстүндө болбогон, олордын баштапкы рядында мен барып жадым!

Л о п а х и н. Једерин бе?

Т р о ф и м о в. Једерим. (Тым.) Једерим, ол эмезе өскөлөрине канайда једеринин јолын көргүзөрим.

(Браакта агаштар кескен малтанын табыжы угулат.)

Л о п а х и н. Бис бойы бойыбыстын алдында танаркайдыбыс, жүрүм дезе бистин јаныбысла өдөт. Мен качан амыр билбей иштегемде санаам јенилет, мен не учурлу жүргенимди билип турганымдый билдирет. Россияда ненин учун јуртап јатканын билбей турган улустын тоозын сен, карындаш, меге айтсан. Је, ондый да болзо, керектин аайланып турганы ондо эмес. Леонид Андреич банкта иш алган. Јылына алты мун алар дежет... Је ол јалкузына чыдап отурып болбос...

А н я (эжиктен.) Садтын агаштарын атанганча кеспезин деп, энем слерди сурайт.

Т р о ф и м о в. Чындап та айтпаза, эжини билбей тургар ба... (Зал ажыра жүре берди.)

Л о п а х и н. Эмди, эмди... чындап та айтпаза. (Оны ээчий барды.)

А н я. Фирсти больницага атандырган ба?

Я ш а. Мен эртен тура айткам. Атандырган деп иженигер.

А н я (залды кечире базып брааткан Епиходовко айдат). Семен Пантелеевич, слер Фирсти больницага апарган ба, јок по барып угугар.

Я ш а (јарбынын). Мен эртен тура Егорго айткам. Он катап не сурайтан!

Е п и х о д о в. Менин шүүлтемле болзо, јажы јаан Фирс эмди неге де јарабас, онын учун онын озогы калдыктарына табыжар өйи јеткен. Менин ого күйүнерим арткан. (Чемоданын шляпалу картонго тургузала, былча базып ийди.) Је, ол ине. Ондый болорын билгем. (Јүре берди.)

Я ш а (каткырат). Јирме эки јеткер...

В а р я (эжиктин ары јанында). Фирсти больницага апарган ба?

А н я. Апаргандар.

В а р я. Докторго бичиген письмоны не албагандар?

А н я. Ээчий ийер керек... (Јүре берди.)

В а р я (коштой кыптан). Јаша кайда? Энези јакшыла-жарга келген деп айдыгар.

Я ш а (жолын жайып). Кижинин кыјуу курур неме.

(Дуняша немелердин жанында. Качан Яша жангыскаан ар-
тарда, жууктап келди.)

Дуняша. Бир катап кылчас эдип көргөн болзогор,
Яша. Слер атанып жадыгар... мени таштап жадыгар... (*Ый-
лайт, онын мойнынан кучактайт.*)

Яша. Неге ыйлаар? (*Шампанскийди ичет.*) Алты күн-
нин бажында мен ойто ло Парижте. Эртең бис курьерский-
ге отурган кийининде бисти көргөнигер ол ло. Мен бойыма
да бүтпейдим. Вив ла Франс!..¹ Мында меге жарабайт, мында
жүрер күүним келбейт... эдер неме жок. Үредү жок улусты
көргөнүм болор. (*Шампанский ичет.*) Неге ыйлаар? Бойы-
гарды тудуныгар, ол тушта ыйлабазыгар.

Дуняша (*Көрнөшкө көрүнип, пудраланып*). Парижтен
письмо бичигер. Мен слерди сүүгем ине, Яша, сүүгенимди
айдарга да болбос! Мен тынду кижинем, Яша!

Яша. Бейин келедилер. (*Чемодандардын жанында ай-
ланып, араайын кожондойт.*)

(*Любовь Андреевна, Гаев, Аня ла Шарлотта Ивановна
кирдилер.*)

Гаев. Атанар керек. Ой ас арткан. (*Яшаны көрүп.*)
Кемнен селедка жытанат?

Любовь Андреевна. Бир он минуттын бажында
экипажтарга барып отуралыктар... (*Комнаты аярып кө-
рөт.*) Жакшы болзын, эрке турам, карыган таадак. Кыш өдө-
лө жай келзе, сен жок болорун, сени оодып саларлар! (*Кы-
зын от-жалбышту окшойт.*) Менин жөөжөм, сен жаркында-
лазын, көстөрүн эки алмазтый мызылдайт! Сен жарададын ба?

Аня. Сүрекей! Эне, жаны жүрүм башталат!

Гаев (*омок*). Чындап та айтпаза, эмди ончозы жакшы.
Вишнялу сад саткалакта бис бастырабыс жүрексиреп, ман-
заарып турганыбыс, эмди качан сурак ойто бурулбас бо-
луп, жартына чыккан кийининде, ончолоры токунай берди-
лер, сүүнчилү де боло берген деп айдарга жараар... Мен
банкакта служить эдерим, мен эмди финансист... сары шарды
ортозы жаар, сен де, Люба, озогзындый эмес жарана бердин.

Любовь Андреевна. Эйе. Менин нерваларым
токунай берди. (*Ого шляпала, пальто бередиленер.*) Мен
жакшы уйуктайдым. Менин немелерим чыгарыгар, Яша. Ой
жеткен. (*Аняга.*) Менин кызычагым, удабай бис туштажа-
рыбыс. Мен Париж жаар атанып жадым, сенин Ярославский
жаанан имение садып аларга ийген акчаны тудунарым, бу
акча узакка жетпес—жаанан ззендик жүрзин!

Аня. Сен, эне, удабай, жаан удабай ойто келерин... чын

¹ Вив ла Франс! — Франция эзендик болзын!

айдадым ба? Мен гимназияга экзамен табыштырарга чыдаарым, үренип алзам, сеге болужарым. Эне, бис слерле экү жүзүн-жүүр книгелер кычырарыбыс. Чын айдадым ба? (*Энезинин колдорун окшойт.*) Бис күскү энирлерде көп книгелер кычырарыбыс, бистин алдыбыста кайкамчыкту жүрүм ачылар... (*Сананат.*) Эне, сен кел...

Любовь Андреевна. Менин алтыным, мен келерим. (*Кызын кучактайт.*)

(*Лопухин кирди. Шарлотта араайын кожондойт.*)

Гаев. Шарлотта ырысту: кожондойт!

Шарлотта (*бала ошкош түйүнчек алат*). Бай, бай, менин балам... (*Бала ыйлаганы угулат: уа, уа!*) Унчукпа, менин эрке уулчагым. (*Уа!.. Уа!..*) Мен сеге килейдим! (*Түйүнчекти чачат.*) Меге иштеер жер беригер деп жайнуулу сурайдым. Мен мынайда жүрүп болбозым.

Лопухин. Табарыбыс, Шарлотта Ивановна, сен түймебе.

Гаев. Ончолоры бисти таштап жадылар... Бис кенетийин кемге де керек жок боло бердис.

Шарлотта. Городто мен жүрер кижиге жок. Барар керек... (*Кожондойт.*) Түней ле...

(*Пищик кирет.*)

Лопухин. Ар-бүткеннин кайкамчылу немеги!

Пищик (*тынастап*). Ой, токунаарга өй беригер... кыйналадым. Менин күндүлерим... Суу берзегер...

Гаев. Жарт ла акча аларга келдин бе? Уккур кул, килчектен качадым... (*Жүре берди.*)

Пищик. Слерде болбогонум удады... жаражай... (*Лопухинге.*) Сен мында ба... слерди көргөниме сүүнедим... сүрекей жаан сагышту кижиге... алыгар... алыгар... (*Лопухинге акча берет.*) Төрт жүс салковой... менде сегис жүс төртөни артып жат...

Лопухин (*не болгонын ондобой*). Түш жериндеги немедий... Сен кайдан алдын?

Пищик. Акыраар... Изү... Сүрекей жылбүлү неме. Меге англичандар келген, жерден кандый да ак той балкаш тапкандар... (*Любовь Андреевнага.*) Слерге төрт жүс... жаражай... көөркийим... (*Акчазын берет.*) Артканын кийининде, (*Суу ичет.*) Бу жуукта вагондо жийт кижиге кандый да улу философ... туранын үстүнөн калызын деп айткан деп куучындайт... „Калы!“ — деп айдат, бастыра неменин учуры ондо дежет. (*Кайкап.*) Слер көрзөгөр оны! Суу!...

Лопухин. Кандый англичандар?

Пищик. Той балкашту жерди мен ологго жирме төрт

жылга бердим... Же эмди бош жок, слер менин жаманым таш-тагар... ошон ары барар керек Знойковко... Кардамоновко барадым... Ончолорына төлүлү... (Ичет.) Эзен-амыр болыгар... Четвергте келерим...

Любовь Андреевна. Бис эмди городко барарыс, эртен десе мен гран ары жанына браадырым...

Пищик. Канайда? (Шакпырап.) Ненин учун городко? Онын учун мен немелерди кайкап көрдим... чемодандар... же кем жок... (Бйламзырап.) Кем жок... Бу англичандар улу санаалу улус... Кем жок... Ырысту болугар... Кудай слерге болужар... Кем жок... Бу ак-жарык алдында ончо немелер бойынын учына жедет... (Любовь Андреевнанын колын окшойт.) Слерге мен божогон деп табыш жетсе, бу немени эске алыныгар... ат деп чолоомды сананала: „Јердин үстүнде андый-мындый неме болгон... — деп айдыгар. Симеонов-Пищик болгон дегер... чындык јерге табышкан“... Күннин јакшызын... Эйе... (Тын кемзинип барды, же ойто келеле, эжиктин јанынан.) Дашенька слерге эзен айтырган! (Јүре берди.)

Любовь Андреевна. Эмди атанарга кем жок. Атанар тушта эки керекти сананадым. Баштапкызы—Фирс оору. (Чазын көрүп.) База бир беш минут отурза кем жок...

Аня. Фирсти больницага ийе бергендер. Яша оны эртен тура ийе берген.

Любовь Андреевна. Экинчизи—санаамда Варя. Ол эрте туруп иштенерге үренип калган, иш јокто ол суудан чыгарган балыкка түнгей. Онын эди-каны да ага берген, јүзи куугарып калган, көбөркийек ыйлап јат... (Тым.) Слер, Ермолай Алексеич, менин санаамды јакшы билгенигер... оны слерге эш эдип берерге санангам, ого үзеери слердин кылык-јаныгар аайынча болзо, слер оныла јуртагадый болгоныгар. (Аня нени де айдат, онызы Шарлоттага имдейт, онын кийининде экилези баргылайт.) Ол слерди сүүп јат, слерге санаазын салган, слер бойы бойыгардан кыйыжып турганыгарды мен ондобойдым. Ондобойдым!

Лопухин. Чынын айтса, мен бойым да ондобойдым. Ончозы кайкамчыкту... Ой бар болзо, мен эмди де болзо белен... Бир ле болгон учына чыгар—божогоны ол, же мен слер јогына сөс айдып болбозым.

Любовь Андреевна. Сүрекеј јакшы. Бир ле минут керек ине. Мен оны эмди ле бери кычыарарым...

Лопухин. Сөскө киргедий болзо, шампанский де бар. (Стакандарды көрөлө.) Куру, кем де ичип салтыр. (Яша јөткүрөт.) Мыны јудуп салган деп айдатан...

Любовь Андреевна (оморжоп). Сүрекеј. Бис чыга-

лы... Яша, аллес! Мен оны кычырадым... (Эжик жаар.) Варя, ижинди таштайла, бери кел! Кел бейин! (Яшала бардылар.)

Л о п а х и н. (Чазын көрбөлө.) Ондый... (Тым.)

(Эжик ары жанында араай шымыраныш угулат, учу-учында Варя кирди.)

В а р я (немелерди удаан көрүп турала). Кайкамчылу, сыранай таап болбойдым...

Л о п а х и н. Слер нени бедирейдигер?

В а р я. Саларын бойым салгам, же чек санаама торт кир-бейт. (Тым.)

Л о п а х и н. Слер эмди кайда барарыгар, Варвара Ми-хайловна?

В а р я. Мен бе? Рагулиндерге... Олордо жүрер болуп куучындажып алгам... экономка болор дежет пе.

Л о п а х и н. Яшневодогы ба? Жетен беристе болор. (Тым.) Бу турада жүрүм божоды...

В а р я (немелерди ажыктап). Кайда барды не... Айса болзо, мен оны кайырчакка салдым эмеш пе... Эйе, бу ту-рада жүрүм божоды... ойто такып болбос.

Л о п а х и н. Мен тургуза ла Харьковко атанып жадым... бу поездде. Керектер көп. Мен мында Епиходовты артырып жадым... мен оны жалдап алгам.

В а р я. Кайдар ол!

Л о п а х и н. Слер ундубаган болзоор, былтыр бу ки-реде кар жаап турган, бу жыл дезе күн чалыйт. Жаңыс соок. Бир үч градус болор.

В а р я. Мен көрбөдим. (Тым.) Ого үзеери бистинг гра-дусник сынып калган. (Тым.)

Т ы ш к а а р ы, э ж и к ö т к ö р e ү н у г у л а т. Ермо-лай Алексеич!..

Л о п а х и н (бу үнди узак сакыгандый). Эмди ле! (Түргөн жүре берди.)

(Варя полдогы кийимдердин үстүнө бажсын салып алган араайын ыйлайт. Эжик ачылат, Любовь Андреевна та-быштанбай кирет.)

Л ю б о в ь А н д р е е в н а. Не? (Тым.) Атанар керек.

В а р я (көзүн арчыйла, ыйлабай жат). Ой жеткен, эне-бис. Мен Рагулиндерге бүгүн жеде берерим, поездке сон-добойтон ло болзом кайдат...

Л ю б о в ь А н д р е е в н а (эжик жаар). Аня, кийин!

(Аня кирди, оны ээчий Гаев, Шарлотта Ивановна. Гаев башлыкту жылу пальто кийип алган. Прислугалар ла унаачылар жуулат. Немелердин жанында Епиходов айла-нат.)

Любовь Андреевна. Эмди ыраак јолго атанарга кем јок.

А н я (*сүйүнчилі*). Атанар!

Гаев. Најыларым, менин эрке најыларым! Бу тураны таштап барып јадарымда, менин унчукпас учурым бар ба, мынан барар алдында мен санаамда не болуп турганын айтпазым ба...

А н я (*жайнап*). Таайым!

В а р я. Таайым, керек јок!

Гаев (*жунукчыл*). Сарыны дуплетле ортозына... Унчукпайдым...

(*Трофимов кирди, оны ээчий Лопахин.*)

Т р о ф и м о в. Господадар, атанар ой јетти!

Л о п а х и н. Епиходов, менин пальтомды беригер!

Любовь Андреевна. Мен база бир минут отура-там. Мен мынан озо бу стенелер ле потолокты торт ајарбагам да, эмди дезе оморды мен ачаптанып, эрке көрөдим...

Гаев. Мен алты јашту болорымда, Троица байрамнын күнинде мен бу көзнөктө отургам, адам дезе церквеге барып јаткан...

Любовь Андреевна. Немелерди ончозын алган ба?

Л о п а х и н. Ончозын алган ошкош. (*Пальтозын кийип тура, Епиходовко.*) Сен, Епиходов, ончо немелер бойынын јеринде болорын ајарып көрөрин.

Е п и х о д о в (*тунган јилге куучындайт*). Иженигер, Ермолай Алексич!

Л о п а х и н. Сенин үнин канайа берди?

Е п и х о д о в. Јаны суу ичип турала, нени де ажырып ийгем.

Я ш а (*јаратпай*). Једикпес кылыкту...

Любовь Андреевна. Атанзабыс—мында бир де тынду неме артпас...

Л о п а х и н. Јаска јетире.

В а р я (*талайган кеберлі, түйүнчектен зонтик чыгарат, Лопахин дезе коркуй бергендй*). Слер канайтыгар, канайтыгар... Мен согорго сананбадым да.

Т р о ф и м о в. Господадар, барып экипажтарга отура-лыктар... Ой јеткен! Удабас поезд келер!

В а р я. Петя, слердин каложыгар, бу мында чемодандардын јанында. (*Көзи јашту.*) Кандый эски, ого үзеери балкашту...

Т р о ф и м о в (*калошторын кийет*). Господадар, баралыктар!

Гаев (*ыйын тудунын*). Поезд... станция Круазенин ортозы жаар, ак шарды дезе дуплетле толык жаар...

Любовь Андреевна. Баралык!

Лопахин. Ончолоры мында ба? Ондо кижиге жок по? (*Сол жанындагы эжикти бөктөйт.*) Мында немелер бар, бөктөп салар керек. Баралыктар!

Аня. Жакшы болзын, тура! Эски жүрүм, эзен болзын!

Трофимов. Жаңы жүрүм, эзен! (*Аняла кожого бардылар.*)

(*Варя комнатаны мендебей аяктап көрөлө, араайынан барат. Яша Шарлотта деп ийтти жединип алган барды.*)

Лопахин. Онойдордо, жаска жетире, Господалар, чыгыгар... Эзен болзын!.. (*Жүрө берди.*)

(*Любовь Андреевна ла Гаев токтой түйүшүлөр. Олор бу өйдү сакыгандый, кучактажалар, оларды улус укпазын деп араайын ыйлагылайт.*)

Гаев (*нени эдерин билбей*). Менин эжем, эжемди сени...

Любовь Андреевна. О, менин эрке сүйүгөн, жараш садым!.. Менин жүрүмүм, менин жийит тужум, менин ырызым, жакшы болзын!.. Жакшы болзын!

Анянын үни (*омок кычырат*). Эне!..

Трофимовтун үни (*омок, жардак*). Ау!

Любовь Андреевна. Бу стенелерди ле көзүңкөрдү калганчы катап көрөдүм... Өлгөн энем бу комнатада базып жүрөргө сүйүтөн...

Гаев. Менин эжем, менин!..

Анянын үни. Эне!

Трофимовтун үни. Ау!

Любовь Андреевна. Бис браадырыс!.. (*Бардылар.*)

(*Сцена ээн. Бастыра эжиктерди бөктөп турганы угулат, онын кийининде экипаяктар атанганы угулат. Тым боло берди. Тым өткүрө агаши кескен малтанын табыжы кунукчул угулат. Кижиге алтап басканы угулат. Он жанындагы эжиктен Фирс көрүңүп келди. Онын кийгени алдындагызындый ок: пиджак, ак жилет ле буттарында туфля. Ол оору.*)

Фирс (*эжикке жууктайла, тутказынан тудат*). Бөктү... Атана бергендер... (*Диванга отурат.*) Мени ундуп салгандар... Кем жок... мен мында отурарым... Леонид Андриенч тонын кийбей, пальтолу жүрө берген болбой ка-

найтсын... (Санааркап, тынастайт.) Мен де аҗарып көр-
бөдим... Эш-неме билбес җиттерди! (Нени де кимиренет,
жарты жок.) Җүрүм өдө берди, җүрүм җүрбеген немедий...
(Жадат.) Мен эмеш жададым... Бир де эмеш чак артпаган,
бир де эмеш артпаган... Эх, аамайды сени!.. (Кыймыкта-
бай жадат.)

(Браакта тегеринин тјубинен тјушкендий кунукчыл
табыш угулат. Тым боло до берзе, је ыраактагы садта
агаштар кескен табыш угулат.)

К ө ж ө г ө

А. П. Чехов

ВИШНЕВЫЙ САД

Редактор *Л. В. Кокышев.*

перевод *Н. П. Кучияка.*

Технический редактор *М. И. Телтшеков.*

Художественный редактор *А. М. Кузнецов.*

Корректоры

М. И. Суразакова и Е. Н. Маньшева.

Сдано в набор 6/II—59 г. Подписано к печати
14/VIII—59 г. Формат 60X92 ¹/₁₆. Печ. л. 3,2.
Усл.-печ. л. 2,7 Уч.-изд. л. 2,8. Тираж 2000 экз.
Заказ № 358. Цена 80 коп.

Горно-Алтайское книжное издательство
Типография № 15 г. Горно-Алтайск
Проспект имени Сталина, 29

Т Ұ З Е Д Ұ Л Е Р

Страницалары	Строкалары	Кепке базылганы	Кычылары
4	алдынаг өрө 14 строка	Сен, Дуняша, не- ниг учун ай- дып. . .	Сен, Дуняша, не- ниг учун андый. . .
11	алдынаг өрө 6—8 строкаларда	Мениг јаманым- ды таштагар, слер бир де немени он- доп турганыгар јок.	Акыраар, слер бир де немени он- доп турганыгар јок.
11	ўстўненг тәмөн 16 строка	Садылап	Садылыи

20-00

Баазы 1 саж. 40 акча
Цена 1 руб. 40 коп.

А. П. Чехов
ВИШНЕВЫЙ САД

На алтайском языке